

OUD – DUIVENDRECHTSE SAECKEN

NUMMER 4, JAARGANG 1, AUGUSTUS 2004



FOTO M. GOODALL

DE DOM 125 JAAR, deel 2

Bijdrage in de drukkosten € 1,50

Uitgave onder auspiciën van de Stichting Oud - Duivendrecht

INHOUDSOPAVE

OUD – DUIVENDRECHTSE SAECKEN, 1^E JAARGANG, NUMMER 4, DEEL 2

Voorblad	1
Inhoud	3
Inleiding	4 - 5
Van Capel en Statie	6 - 10
Van Statie en Parochie	11 – 15
Het eigen plaatsje in de kerkbanken	16 – 17
Wij zijn onze kerkplaats kwijt	18 - 19
De architect Asseler	20 – 21
Iconografie van de Sint Urbanuskerk	22 - 41
- Mariakapel	24
- Gebrandschilderde ramen	28
- Régence preekstoel	30
- Details van het altaar	36
- S.Urbanusraam	38
- Koorramen	40
Kerkwerken	42 – 43
Pro Deo	44 – 45
<i>Zo grootvader, zo kleinzoon</i>	46 - 47
De relatie met de spoorwegen	48 - 49
(Wetensw)aardigheden	50 - 51
Bronnen en redactiegegevens	52



Sint Urbanuskerk - Duivendrecht

*Onze kerk
blijft staan!*

Het woord is aan U!

PAROCHIEBLAD BIJ HET EEUWFEEST

21 augustus 2004

Allerbeste Duivendrechtse!

Zoals u inmiddels uit de Amstelgids weet, is aan "Oud-Duivendrechtse Saecken" als nog "eenmalig incidenteel subsidie" toegekend. U begrijpt hoe blij we zijn. We kregen hierover veel telefoontjes en mailtjes, waaruit uw steun en medeleven bleek.

Hartelijk hartelijk dank daarvoor.

Gelukkig vonden we bij het drukken van deel I van nummer 4 nog net op tijd een sponsor.

Met de subsidie en uw bijdragen kunnen we de kwaliteit van het blad handhaven en is de uitgifte van minstens 6 nummers gewaarborgd.

Onze lezers worden geïnspireerd in het zich herinneren van de Duivendrechtse geschiedenis.

Dat blijkt keer op keer. Familieleden worden gemobiliseerd en foto's worden opgespoord.

Er blijkt nog zoveel kennis te bestaan en gezien uw aller belangstelling is het dat dubbel en dwars waard. Heel wat onderwerpen voor nieuwe themanummers staan op stapel.

Nu eerst deel II van nummer 4, gewijd aan de 125-jarige Sint Urbanuskerk.

Na het verschijnen van deel I is de redactie nog veel meer wetenswaardigs over het gebouw, de architect en het interieur op het spoor gekomen.

Om uit al het aangeboden materiaal een selectie te maken was niet eenvoudig.

Toch is het gelukt om vlak voor de plechtigheden bij de viering van het 125-jarig bestaan van het kerkgebouw een tweede blad te maken met veel oude en nog niet eerder verhaalde feiten.

Wij wensen u veel leesplezier!

Daar waar het mogelijk is laten wij u meegenieten van de charme van het oude taalgebruik, voornamelijk uit het begin van de twintigste eeuw, maar soms ook van eeuwen her.

De Sint Urbanuskerk bezit oude kandelaars uit vroegere kerken van de rooms-katholieke gemeenschap te Duivendrecht. Die hebben eeuwenlang kaarsen gedragen, die brandden bij de eucharistievieringen en met blijde en ook droevige dagen. De kerk heeft een preekstoel uit de 18-eeuw en prachtige oude en nieuwere, door weldoeners geschonken, gebrandschilderde ramen.

Ter ere van het 125-jarig bestaan kunt u op de Open Monumenten Dagen 2004, zaterdag 11 en zondag 12 augustus, een rondleiding meemaken door de kerk. De juiste tijden worden vermeld in de Amstelgids, de Diemer Courant en de Echo. Informatie over de OMD vindt u ook op de website van de Dorpsraad en de gemeente Ouder – Amstel.

U zult zien hoe mooi de kerk is, maar ook hoe hard de kerk aan een opknapbeurt toe is.

De parochie is een levendige gemeenschap en de vieringen worden druk bezocht.

De kerk is het waard om behouden te blijven. Dat kan alleen met uw steun. Zo was het eeuwenlang en zo stond het ook in het parochieblad bij het eeuwfeest, 25 jaar geleden.

"Het woord is aan u!" stond er toen te lezen. De redactie zou hieraan willen toevoegen: laat het niet bij woorden, maar toon ook daden. Het restauratiefonds heeft uw gift hard nodig.

Als u meehelpt, blijft de kerk een "Huis van Gebed" en met haar twee torens een baken voor de Duivendrechtse en de talloze reizigers die er dagelijks voorbijgaan.

Dit najaar verschijnt een jubileumboek over 125 jaar St. Urbanuskerk. In dit boek worden ook stukjes opgenomen over het jubileumfeest. Het boek wordt door de kerk uitgegeven. Na 21 augustus komt er een intekenlijst en zal ook de prijs van het jubileumboek bekend zijn.

De redactie van "Oud – Duivendrechtse Saecken" heeft met de artikelen, uit het eerste en tweede deel van nummer 4 van haar eerste jaargang, van harte steentjes bijgedragen aan de inhoud van dit jubileumboek.



“Aan dien weg ligt West een kerkje *Duijvedrecht*
en op den noordelijken landtong staat een galjuk
waaraan iets bengelt.”

KOPERGRAVURE ± 1748
GHM OUDER - AMSTEL

Van Capel en Statie De allereerste geschriften

Toen in 1627 de Bijlemer, ook Bindelmere en Bindelmeerbroeck genoemd, werd drooggelegd, viel het gehucht de Bijlemer, gelegen aan de zuid-westkant van het meer, binnen de bedijking. In dit gehucht dat nog in 1479 zijn eigen schepenen had, moet de kapel Duivendrecht gezocht worden, waarvan reeds in de middeleeuwen gesproken wordt. In extracten van Th.P. van Zijl wordt vermeld dat *Dirck Claesz. in huyere van die capelle te Duyvendrecht heeft 3 acker lants, facit 5 marghen, dacker jaerlix 3 gls. 5st.* De kapel stond onder de bescherming van den H. Volbertus, en werd begeven door den graaf van Holland. Zij voert haar bestaan op tot de eerste helft der 14^e eeuw, daar blijkt eene acte van 1350-1355 en zekere Joannes, zoon van Fien, als opvolger van Jacob Gijsbrechtsz. door den graaf van Holland tot van de kapel te Duivendrecht werd aangesteld.

Wilhelmus dux etc. venerabili Domino archydiacono ecclesiae Trajectensis salutem: Ad cappellam vulgariter dictam in Oude-Aemstel fundatam in honorem Sancti Volberti, vestri archydiaconatus, vacantem ad presens per mottem Domini Jacobi Ghyselberti, presbyteri, ultimi rectoris ejusdem, cujus collatio seu presentatio ad nos pleno jure dinoscitur pertinere, discretum virum Johannem, Filium Fien, clericum, cui eadem pure et simpliciter propter Deum contulimus et conferimus per praesentes, vobis tenore praesentium praesentamus: supplicantes Quatenus dictum Johannem ad dictam cappellam admittetis et rectorem instituat in eadem, solempnitatibus adhibitis in talibus fieri debitis et consuetis. In cujus rei testimonium. Rijksarchief te Haarlem: Graf.Reg.fol.13.

Hetgeen vertaald beteekent:

Wij Willem, graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland, aan den aartsdiaken der Utrechtsche kerk alle heil! Het is u bekend, dat aan ons van de kapel, gewoonlijk genoemd kapel in Ouder- Amstel, gesticht ter ere van de H. Volbertus, gelegen in uw aartsdiaconaat, op het oogenblik opengekomen door den dood van Jacob Gijsbrechtsz. priester en laatste bestuurder der kapel – ten volle het begevingsrecht toebehoort. En stellen bij dezen voor, den eerwaarden Heer Joannes, den zoon van Fien, aan wie wij zuiver en alleen om God de kapel hebben opgedragen en opdragen bij dezen, terwijl wij U eerbiedig verzoeken den genoemde Joannes tot de genoemde kapel toe te laten en tot rector aan te stellen met de daarbij behorende en gebruikelijke plechtigheden. En hebben wij tot eene oorkonde aan dezen brief ons zegel doen hangen.

Maar de katholieken van den Duivendrechter Stock behoorden onder Ouderkerk en bleven ook daar ter kerke komen. Want in 1439 werden zij vermaand om “de kerkcklaan “, later de Ouderkerkerlaan, te maken en te onderhouden”, zoals in “oude tijden” placht te geschieden”. En den 31en Januari 1461 werd door Paus Pius den tweede aan hen, ofschoon zij tot de parochie Ouderkerk behoorden, wegens den verren afstand, als gunst toegestaan, om in de niet-geconsacreerde kapel, zoowel in de week, als op Zon-en feestdagen, door een door hen te bezoldigen priester de H. Mis te laten lezen. Deze kapel die op de kaart van Joost Jansz. uit het jaar 1575 staat aangegeven, was in 1643 nog in wezen en had haar eigen kapelmeesters. Ook op de kaart van Blaeu van 1649 is de kapel nog duidelijk te zien.

Door de kapel van Duivendrecht moest over de jaren 1472-1495 jaarlijks aan de Oude nonnen te Amsterdam “23 stuivers vlaems gelts tot kors-avent of XIII dagen daerna” betaald worden; en door Jan Jansz. Mick werd zij in 1561 begiftigd met een inkomen van vijf carolus guldens. In Duivendrecht hadden de Oude nonnen, het klooster Maria Magdalena in Bethaniën, en de memorie - meesters der Oude kerk, allen te Amsterdam, meerdere vaste goederen.



KAART VAN WILLEM J. BLAEU 1608

Toen in de troebele dagen der Hervorming de parochie Ouderkerk van het dorp naar de boerderij "Vredebest" was verhuisd, waren de katholieken van Duivendrecht verplicht hunne godsdienstoefeningen te houden of wel in Bijlemerbroeck of – wat de meesten deden – in het meer nabij gelegen Diemen.

Vandaar dat de pastoors van Diemen na de hervorming zich gestaag noemen "pastoor van Diemen en Duivendrecht". Toch duurde deze toestand betrekkelijk slechts korte tijd. Want reeds onder pastoor Heinsius die in 1652 te Diemen kwam, werden met gunstig gevolg, hoewel niet zonder tegenkanting, pogingen in het werk gesteld om Duivendrecht van Diemen af te scheiden en tot zelfstandige statie te verheffen. Daartoe heeft vooral zekere Rien Switters, ondanks de vervolgingen van den kant van de baljuw van Amstelland het zijne bijgedragen; blijkbaar gesteund door den eerste pastoor van Duivendrecht Petrus Franciscus Plemp, die ook op zijne beurt veel tegenwerping ondervond van pastoor Heinsius.

In den Acten ten minste van het Kapittel werd den 16en Januari 1653 bepaald, dat naar de bekwaamheden van Heer Plempius een onderzoek zou worden gedaan, en dat hij, bijaldien hij in vrede wilde leven, tot pastoor van Duivendrecht kon worden aangesteld. Lang zou Plempius de jonge Statie niet besturen, want reeds den 28en januari 1656 kwam hij te sterven. Aan de Statie vermaakte hij zijne bibliotheek, bestaande uit 51 boeken.

In hoeverre Plempius, een Amsterdammer van geboorte, vermaagschapt was met de beroemde Amsterdamsche familie Plemp, mocht aan **J.C. van der Loos, de schrijver van de Bijdrage tot de geschiedenis van het Bisdom Haarlem(B.B.H), deel 38, jaar 1917, blz.58-90**, niet blijken. Ondanks de vele omtrent die familie bestaande en verstrekte en gegevens.

Zijn opvolger, Joannes Dommer, was lid van de beroemde Amsterdamsche familie Dommer. Volgens een vrome overlevering zou de zieke man uit de geschiedenis van het Amsterdamsche mirakel tot de familie Dommer hebben behoord. Zij bewoonde een buiten aan de Amsteldijk. Deze pastoor te Duivendrecht, die op de plaets van de huidige pastorie de eerste kerk, toegewijd aan Sint Urbanus bouwde, stierf reeds in bloei zijns levens te Amsterdam op den Haarlemmerdijk den 6en Maart 1663 en werd in de Oude kerk begraven.

Aan de Statie Duivendrecht vermaakte hij 200 guldens, waarvoor de pastoor jaarlijks "den H. Dienst ende Sacrificie voor mijne siel" zal doen. Verder legateerde hij aan de Statie "tot gebruyck van dengeene die se van tijd tot tijd sal comen te bedienen mijn biblioteque off boecken, uytgeseid ons beste missaelboeck ende boecken, die daeronder souden mogen sij uyt ons ouders huys off van onse familie gecomen, neffens ons particuliere ornamenten".

Tegelijk vermaande hij de katholieken van Duivendrecht "om de godsdienstigheden door mij aan hun bewezen, gehouden te zijn jaarlijks sielmissen voor mij te laten doen".

Aan zijn buurtpastoors Jan Vechtersz uit Nes en Swaluwebuurt, Simon Cleyn van Ouderkerk en Antonius Reyser van Bovenkerk legateerde hij 12 guldens voor zielemissen.

Zijne aan de statie nagelaten bibliotheek bestond uit 54 boeken.

Verder dagtekenen uit den tijd van pastoor Dommer de vier fraai - gedreven zilveren kandelaars(1661), welke ten geschenke werden gegeven door Pieter Alderse en Pietertje Heyndrixx en Aldert en Hendricus Pietersz Rentenaar.

De boekenschat van de bibliotheek van de Statie Duivendrecht werd later nog vermeerderd door de beschikkingen van de pastoors van Luyck, Silling, Cornelisse en de Graaff.

Cornelius de Graaf, ook Graaff en Graef genoemd stond in 1752 als kapelaan aan het Begijnhof in Amsterdam, daarna was hij pastoor te Rhoon tot 1764 toen de statie Duivendrecht openkwam, waar hij door de Staten den 13en maart werd erkend.

Hij legde te Duivendrecht een nieuw Doopboek aan, dat op het gemeente - archief van Ouder-Amstel wordt bewaard.

Een kopie van dit Doopboek en een uit het boek opgemaakt register kunt U nog steeds inzien in het Gemeentelijk Historisch Museum in Ouderkerk.

*BESTEK en VOORWAARDEN waarnaar op
Woensdag den 1^{sten} April 1840, aan het gouvernements-
gebouw te Haarlem, zal worden aanbesteed, het am-
overen en daarna opbouwen der R. C. kerk en pastorie
voor de gemeente te Duivendrecht.*

Art. 1.

Algemeene beschrijving van het Werk.

De aannemer zal de oude kerk, pastoorswoning enz. moeten afbreken, zonder schade toetebrengen aan het altaar, orgel, ameublementen, predikstoel enz. en dezelve op daarop aantewijzen plaats brengen; zoo mede al het geen verder voor het nieuwe gebouw zal moeten dienen en daarna, geheel nieuw opbouwen: eene kerk, pastorie en het verlengen van het kerkgebouw op 1,5 el, aan de achtergevel, volgens te omschrijvende speciale condities, mitsgaders de meer uitvoerige aanwijzing, gedurende de werkzaamheden te geven.

Art. 2.

Afbraak van het oude gebouw.

Alvorens met de amotie te beginnen, zal hij aannemer het altaar met de beelden, predikstoel en verdere ameublementen, en nadat de orgelmaker de klavierpijpen uit het orgel enz. zal hebben uitgenomen, zal hij de kast derzelve, met alle omzigtigheid moeten wegbreken, voorts alle nog bruikbare materialen ter plaatse brengen, als hem zal worden aangewezen, blijvende alle schaden, die aan al hetzelfde mogten komen voor rekening van den aannemer, a. de oude materialen die voor het nieuwe gebouw naar het oordeel der directie onbruikbaar gekeurd worden, zijn ten voordeele van den aannemer.

Art. 3.

Bewerking.

De fundering aanteleggen ter diepte van 0,5 el, beneden amstels laagste zomerwater, ter welker diepte de oude fundering palen moeten worden afgewerkt en zullen de geulen, gedurende de natemelden werkzaamheden, moeten worden droog gehouden.

Van Statie en Parochie

Vanaf 1653 toen Duivendrecht tot zelfstandige statie werd verheven, is een boerderij, staande aan de rijweg van Amsterdam naar Abcoude, tot kerk ingericht. In 1720 telde de statie 230 communicanten, in 1758 gestegen tot 283. In die tijd werd Duivendrecht een “Statio bona”, eene goede statie, genoemd.. In 1807 was dit aantal slechts 260..De kerk raakte steeds meer in verval, zodat Ten Hulscher rapporteerde: “het is een bekrompen en oud gebouw en evenals de daaraan belendende priesterwoning bekrompen en ongeschikt”.

Uit het eerste eerste vierendeel der 18^{de} eeuw dagteekenen de twee, tot de Statie Duivendrecht behorende fraai-gedreven zilveren kandelaars, op kerstdag van het jaar 1720 ten geschenke gegeven door Frank Clase de Jong en Anna Clase de Jong.. Het missaal met zilveren beslag, waarop twee medaljons, voorstellende de Verrijzenis des Heeren en de Hemelvaart van Maria, werd op Allerheiligendag van het jaar 1723 door Pieter Alderse Rentenaar aan de Statie geschonken

In 1826 werd pastoor Breuker aan Duivendrecht toegewezen. Een kleine zeven jaar later schreef hij een brief aan koning Willem de Eerste met de vraag of hij de toenmalige pastorie en kerk moest laten restaureren voor achtduizend gulden of de bijna honderdtachtig jaar oude gebouwen laten vervangen door nieuwbouw. De koning besliste tot nieuwbouw en zorgde bovendien voor een subsidie.

De aartspriester Gerving getuigde in 1842 dat de Statie Duivendrecht “eene bevolking bevatte van goede inborst, op prijzenswaardige wijze voor het onderhoud des pastoors zorgdragende”. De pastoor was Breuker ”een goede priester, die genoegzaam onderlegd is”.

Pastoor Breuker bouwde in Duivendrecht eene nieuwe kerk, waarvoor van rijkswege den 12en Juli 1839 eene toelage van 500 gulden werd gegeven. De bouw werd den 22^e april 1840 aanbesteed voor de som van 13.600 gulden. Met de akte van verbintenis van den 7en April 1840 verklaart het kerkbestuur in alle kosten boven het Rijks Subsidie te voorzien, zonder het Gouvernement te bemoeijlijke of aanspraak op verdere bijdrage, alle buitengewone kosten voor hunne rekening te nemen, en te zorgen dat Gelden voor aannemer ten bekwame tijd voorhanden en disponibel zijn

.Op den 8en april certificeren Burgemeester en Wethouders de gestelde handtekeningen van Johannes Breukel Roomsch Catholyk Pastoor; Dirk Baks; Jan Kempen; Klaas Borst en Jan Vrolijk als leden van het R.C. kerkbestuur te Duivendrecht

Uit de akte:

<i>Aanneemsom per transport</i>	<i>f 17.684.-</i>
<i>Voor het maken van Bestek, begrooting, teekeningen en directie 5%</i>	<u>884.20</u>
	<i>18.568.20</i>
<i>voor den opzichter 2%</i>	<i>371.36</i>
<i>totaal</i>	<u><i>f 18.939.56</i></u>

De aannemer is Hendrikus Dolmans, wonende te Watergraafsmeer, provincie Noord Holland. De aannemer heeft tot borgen gesteld Jan Tilbry wonende te Watergraafsmeer en Jan van Wijngaarden wonende te Diemerbrug.

De ontwerper van het nieuwe kerk gebouw is R van Zoelen en de gehele bouw stond onder toezicht van en hoofdingenieur van Rijkswaterstaat.

»De grenslijn begint op 200 ellen afstands van het punt bij den *Omvat*, waar de vaart, die, uit den Amstel komend, onder de spoorbrug doorloopt, in de *Weespervaart* valt. Van dit punt volgt de lijn deze vaart tot aan den *Venserwatermolen* (die onder Diemen parochieert) en volgt dan in zuidwestelijke richting de *Venserwetering* tot aan de eerste sloot ten zuiden van de *boerderij de Hoop* (deze ten voordeele van Diemen uitsluitend) aan de Diemerlaan. Met deze sloot in zuidoostelijke richting voortgaande steekt de lijn den *ringdijk* van den *Bijlmerpolder* over, om tusschen het *Stoomgemaal* en de *boerderij Nooit Gedacht*, langs de sloten van dien polder in dezelfde richting voort te loopen over de *Nieuwe ringsloot* tot aan de kromming van den *Ringdijk* bij de *boerderij Scholtenburg*. Hier gaat zij, oostelijk van Scholtenburg, over den *Bijlmeringdijk* heen, tot in de eerste breede sloot van den *Oostbijlmerpolder*. Met deze sloot gaat de lijn in zuidwestelijke richting, over de *Visscherskade* heen, op het punt aan, waar de spoorbaan den straatweg snijdt. Deze spoorbaan volgt zij zuidoostwaarts tot tegenover *Lena's hoeve*, aan welke zuidelijke zijde zij den *straatweg* snijdt, en in *het Zwed*, ook *Zuwe* genaamd, valt, dat zij volgt tot op het punt waar de *Oostwetering* in het Zwed komt. Door het noordelijke Zwed komt de grenslijn aan den *Zwedweg*, van welk punt zij den *Binnendijkschen Bullewijkerpolder* in noordwestelijke richting recht oversteekt naar de *Ouderkerkerlaan* op de plaats waar, bij de woning *Veenlust*, de ringsloot der veenderij gegraven is. Van hier gaat de lijn rechtuit noordwestwaarts den *Klein-Duivendrechtschen polder* door, en valt in den *Molenvliet* vlak achter de watermolen *Strantvliet*. Zij volgt nu den *Molenvliet* tot op de spoorbaan en blijft daarlangs loopen tot op het punt, hetwelk, zooals boven gezegd is, op twee honderd ellen afstands van de vaart ligt en waar de grenslijn begonnen is.«

De kerk was achter de pastorie aangebouwd, gelijk de plattegrondtekening van W.Feyen. Deze plattegrond hing in 1916 volgens J. C. van der Loos nog in de pastorie te Duivendrecht. Volgens den aartspriester in de Prov.Holl. B.J. Gerving was de kerk "passend voor de Statie".

Op den 30en September 1857 kwam de benoeming van Henricus Cornelis van den Boom tot pastoor te Duivendrecht. En op den 4en Mei 1858 werd door Mgr. Van Vree de Statie Duivendrecht tot parochie verheven, maar de juiste omschrijving der parochiale grenzen bleef achterwege, omdat eerst de interdiocesane grenslijn tusschen het aartsbisdom Utrecht en het bisdom Haarlem moest worden vastgesteld.

Dit geschiedde bij besluit van den H. Stoel den 12en November 1899, waarna bij bisschoppelijk schrijven van den 12en November 1901 het grondgebied der parochie Duivendrecht door de volgende grenslijn omschreven werd.. Zie hiernaast.

Pastoor van den Boom stierf door eene beroerte getroffen, den 15en Juli 1868 en werd te Ouderkerk begraven. Bij testament had hij de parochie bedacht. Kapelaan Coenen heeft een zwartkrijt geteekend portret van hem gemaakt 50x38cm en dat hangt nog steeds in de pastorie. Zie ook bladzijde van ODS 1^e jaargang, nr 4, deel I, juni 2004

Pastoor den Elsen, 1868-1869, maakte zich te Duivendrecht verdienstelijk door de polderjongens, die aan het fort aldaar werkzaam waren, in eene broederschap of congregatie te vereenigen

.Een van de ijverigste penvoerders zijner dagen was pastoor Ruscheblatt, van 18 October 1869 - 19 September 1876 pastoor te Duivendrecht. In het maandschrift *de Katholiek* verschenen meerdere opstellen van historisch - godsdienstige aard.. Later, toen hij door hardhoorigheid zijn taak niet meer kon vervullen heeft hij tot 1905 lijvige boekdelen geschreven.

Joës Laurent was den 12en maart te Wychen geboren, deed zijn hogere studie aan de propaganda te Rome en werd den 2en September 1860 tot priester gewijd.. Den 26en December keerde hij naar zijn vaderland terug, waarna hij achtereenvolgens kapelaan was van 1861-1865 te Amsterdam (S.Aloysiusgesticht), deservitor, Onder-Pastoor, in 1865 te Lambertschagen, van 1865 - 1871 kapelaan te Wervershoef, van 1871 - 1876 rector te Veere, en sinds September 1876 pastoor te Duivendrecht.

Reeds in het tweede jaar van zijn pastoraat werd door den Heer TH.Asseler, architect te Amsterdam, een plan en tekening ontworpen van eene nieuwe kerk. Deze nieuwe bouw was noodig, omdat in de laatste jaren het getal katholieken te Duivendrecht aanmerkelijk was gegroeid, zoodat zelfs de ruimte van het priesterkoor met vrouwenplaatsen in beslag werd genomen.. Maar de parochianen die aan deze onhoudbare toestanden langzamerhand waren gewoongeraakt, gevoelden in den beginne maar heel weinig voor dezen nieuwen kerkebouw.

Op hun geldelijke steun kon pastoor Laurent dus niet rekenen; bovendien waren de parochianen door het groot grondbezit, waarin de kerk zich mocht verheugen, sinds lang verleerd iets voor haar onderhoud bij te dragen. Toch meende pastoor Laurent, steunend op de rijke fondsen, zijne bouwplannen te kunnen doorzetten.

Aanvankelijk is krachtig verzet van den kant der parochianen niet uitgebleven. "Tamelijk onstuimige vergaderingen, zoo schrijft de pastoor, gingen aan het besluit van den nieuwen bouw vooraf; twee mijner kerkmeesters hebben zich ten einde toe tegen mijn plannen verzet". Den 28en December 1877 werd de bouw der kerk aanbesteed in de herberg van P.van 't Klooster en gegund voor f 63.999.99 aan den aannemer Hendriks te Oss. Den 12en Maart legde de pastoor den eersten steen; de geheele verdere opbouw verliep naar wensch en zonder eenig onheil.



BOUWPASTOOR LAURENT 1876-1888

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
den ZeerEerwaarden Heer
Antonius Hendrikus Wilhelmus Kaag,
pastoor te Daitvendrecht.

Hij werd geboren te Hoorn den 19en April 1844, priester gewijd den 15en Augustus 1869, stierf na een langdurige ziekte, waarin hij meermalen gesterkt werd door de H.H. Sacramenten der stervenden, in het O. L. V. Gasthuis te Amsterdam den 15en Februari 1906 en werd den 22en d. a. v. begraven op het R. K. Kerkhof te Abcoude.

God heeft een eeuwig verbond met hem gesloten en hem het priesterschap onder zijn volk gegeven: Hij koos hem uit, om branden reukodien en een zoeten gear ter gedachtenis en ter verhoening van zijn volk aan God op te dragen.

ECCLIESIASTICUS XLV.

Vader, zoo Gij wilt, neem dezen kelk van mij, doch niet mijn, maar Uw wil geschiede.
LUCAS XXII.

Zij echter weenden, omdat (hij) op den bestenden dag niet wederkeerde.
TORIAS X.

LAAT ONS BIDDEN.

God, die Uwen dienaar ANTONIUS onder de Apostolische priesters met de priesterlike waardigheid hebt willen bekleden, geef, bidden wij, dat hij ook voor eeuwig onder hun gezelschap worde opgenomen. Door CHRISTUS onzen Heer. Amen.

HEER geef hem de eeuwige rust
En het eeuwige licht vertelche hem.
(39 dagen afsaat).

HIS RUSTE IN VREDE. AMEN.

Typ. H. G. VAN ALFEN, Haarlem.



PASTOOR EVERS 1906-1915

De kerk werd den 16en Juli 1879 door Mgr. Snickers op plechtige wijze geconsacreerd; zij is van gebakken steen in Romaanschen trant opgetrokken en prijkt met twee slanke torens.

Uit de oude kerk zijn afkomstig een 18^{de} eeuwse preekstoel en een pijporgel van Pieter Müller uit het jaar 1769. De kruisweg is een werkstuk van Cuypers te Roermond; de klokken werden gegoten bij Petit en Fritzen

Den 8en juli 1886 werd pastoor Laurent door eene beroerte getroffen, waardoor hij ten deele verlamd werd en sindsdien door kapelaan Vinkensteyn in de heilige bediening ter zijde gestaan. Den 6en mei 1888 herhaalde zich de aanval en reeds in den namiddag van denzelfden dag ontsliep hij in den heer. Hij werd te Ouderkerk begraven.

Er hangt van hem in de pastorie een op doek geschilderd portret, een kniestuk, hg 127 c.m. br.88 c.m. van J.Oppers, 1881.

In een interview met een krantenjournalist bij het eeuwfeest van de Sint Urbanuskerk(1979), dat gevierd werd op 8 juni 1980, vertelt Pastoor Laan over bouwpastoor Laurent: Hij vond de kerk te klein, maar er was nog een ander motief om bij de bisschop te pleiten voor een grotere kerk. De kerk van pastoor Breuker had maar een toren van vier en een halve meter. Er kon juist een klein klokje hangen, terwijl de Urbanuskerk van Ouderkerk juist een grote mooie toren had gekregen. In vergelijking met de kerken in Rome, waar de pastoor gestudeerd had, viel het Duivendrechtse kerkje wat iel uit. Laurent kreeg bij de bisschop gedaan dat er een nieuwe kerk gebouwd zou worden. Er zouden nu twee torens komen, aan de voorkant en aan de straatzijde, als bakens voor Duivendrecht. Zelf nam de pastoor een deel van de kosten van de kerkramen voor zijn rekening.

Onder het pastoraat van A.H.W. Kaag, 1888 – 1906, liep de waarde der kerkelijk goederen aanmerkelijk terug, zoodat de pachten telken jare verminderden en de kerk voor aanzienlijke tekorten kwam te staan. “Bovendien - zoo schrijft pastoor Kaag - was ik overtuigd, dat de landerijen nog meer in waarde zouden dalen”zoodat den 7en November 1888 tot de kerkelijke overheid het verzoek gericht werd om alle landerijen in het openbaar te mogen verkoopen.

Dit verzoek werd toegestaan; de verkoop bracht de aannemelijke som op van f 103.897, waarmede de gehele schuldenlast der kerk, zijnde f 95.000 kon gedelgd worden.

Zo was bijvoorbeeld boerderij “Landzicht” in 1852 onder verschillende bepalingen door Antonia Wakker aan de kerk vermaakt; eerst in 1874 kreeg de kerk daarvan het volle vruchtgebruik.

In 1889 werd naar tekeningen van Dr.Cuypers door den heer Trautwein het priesterkoor der kerk beschilderd voor de som van f 3000.

Terstond bij de komst van Pastoor Evers, 1 Mei 1906, werden onder voorlichting der beide architecten Cuypers en Stuyt aan kerk en pastorie de nodige herstellingen gedaan, waartoe de vrijgevigheid van zoowel van den pastoor als van de parochianen, het kerkbestuur in staat stelde; tevens werd de achter de pastorie gelegen tuin aanmerkelijk vergroot en verfraaid.

Den 13en October 1912 werd tot den bouw besloten eener bijzondere school, waarin de arme Zusters van het Goddelijk Kind te Amsterdam, onderwijs zouden geven en waaraan tevens naai - en bewaarscholen zouden verbonden zijn. De leerschool biedt ruimte voor 224 kinderen, zoodat met de te verwachten uitbreiding van Duivendrecht genoegzaam rekening werd gehouden.De gebouwen staan onder de schutse van S.Joës, den Apostel en Evangelist. Zij werden door de Amsterdamschen architect Bekkers ontworpen en door de Gebr.Deuman te Diemen voor de som van f 36.900 opgetrokken. Den 3en November 1913 namen de Zusters, zes in getal, in de Stichting haren intrek en openden hare scholen met 100 leerlingen.

- Den 27en December 1914 werd pastoor Evers, die tot hoofdaalmoezenier was benoemd van het Nederlandsche leger, uit zijn herderlijke bediening ontslagen.

Het eigen plaatsje in de kerkbanken, zelfs als je aan de late kant was . .

Vroeger bestond het systeem, dat zitplaatsen verkocht en verhuurd werden. Daarvan werd een register bijgehouden. Zo'n register bestaat uit een reglement en een opsomming van dorpsnamen. Het Register der Zitplaatsen van de Rooms - Katholieke Kerk van de Heilige Urbanus te Duivendrecht is handgeschreven in een schrift met harde kaft. Het opent met een reglement uit 1924, ondertekend door pastoor Onel en kerkmeester Beukeboom.

Wie een zitplaats kocht of huurde, moest op de hoogte zijn van de geldende regels. In de aanhef van het reglement staat, dat het "kerkbestuur zorgt voor zoveel mogelijk kniel - en zitplaatsen".

Links vanaf het altaar gezien zaten de mannen, rechts de vrouwen. Dat gold voor het middenschip en logischerwijs bij het Sint Jozef - altaar uitsluitend mannen; de vrouwen bij het Maria-altaar. Indien nodig kon alleen de pastoor anders beslissen.

Het "Hoofd" van het gezin, meestal de man of eventueel een ander gezinslid, kocht voor het hele gezin plus huisgenoten zitplaatsen. Uitsluitend 1 zitplaats per persoon en op naam.

Dezelfde plaats mocht nooit door 2 personen gebruikt worden.

Wel kon een groot gezin wisselend gebruik maken van hun eigen zitplaatsen. Om half acht en om 10 uur was er een mis en dan was de keuze wie wanneer ging.

Bij een sterfgeval of verhuizing of . . . dat kan ook nog: iemand had niet betaald, verviel de plaats of vervielen de plaatsen aan de kerk. Gepreciseerd werd, dat de koop betekende, dat er een voorkeur bestond voor een bepaalde plaats. Pas dan kon er gehuurd worden. Eenmaal vastgelegd waar iemand zat, kon dat altijd durend zijn, mits de inrichting van de kerk veranderde of in de reeds genoemde gevallen van overmacht.

Tweemaal in het jaar, begin mei en begin november, 's zondags na de hoogmis, in het openbaar, organiseerde het kerkbestuur de verkoop van de open plaatsen. Indien nodig kon het kerkbestuur een ander tijdstip aanwijzen. Het kerkbestuur moest binnen 8 dagen het geld geïnd hebben, anders ging de koop niet door.

Vervolgens de bepalingen over de vaste en doorlopende huur. De huurpenningen werden 2 maal in 't jaar opgehaald of je kon het geld aan de pastorie brengen. Wie niet voldeed aan deze verplichting, had geen zitplaats meer.

De zitplaatsen waren ingedeeld in klassen en naar mannen en vrouwen. Er staat niets over de kinderen. Voor een zitplaats 1^e klasse voor het Sint Jozef - of Maria-altaar betaalde men f 6,- ; 2^e klasse f 4,50 ; 3^e klasse f 3,- per half jaar. Het kerkbestuur had net in 1923 het plaatsengeld verhoogd.

De zusters van de Sint Joannesschool zaten altijd 1^e klas in 2 rijen aan de mannenkant. Deze zusters(nonnen als onderwijzeres) van de Voorzienigheid waren doordeweeks in het zwart gekleed met kappen op, die hun gezichten grotendeels verhulden. Op zondag droegen ze ruime blauwe capes met op borsthoogte aan twee kanten een wit hart. Gezamenlijk vertrokken ze en liepen "als kippetjes achter elkaar" (volgens Bep Kolk) naar de kerk.

Wie de kerkbanken te duur vond of niet prettig zat, kon een stoel kopen en huren. Dat was goedkoper, maar ook gemakkelijk, omdat je over een bidstoel beschikte: zitten en knielen in één. Een 1^e klas stoel kostte f 4,- ; 2^e klas f 3,- en 3^e klas f 2,-.

Er waren ook open plaatsen, die niet verkocht noch gehuurd konden worden. Ze kostten 10 cent per godsdienstoefening.

Helemaal achterin stonden de armenbanken. Twee of drie rijen met een uiterst smalle zitting en gelig van kleur. Deze zitplaatsen waren gratis.

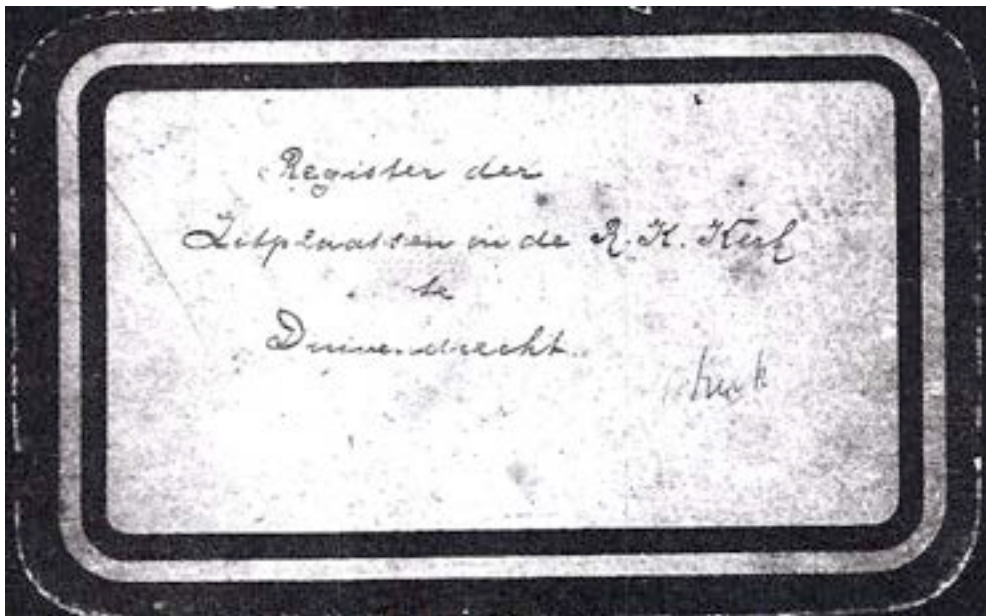
Af en toe werd het tarief verhoogd, bijna verdubbeld, zoals in 1930. En dat in een tijd van zware economische crisis en veel werklozen.

In 1946, ten tijde van pastoor Bollinger ontstond de wens het kerkplaatsengeld te verhogen. Het bisdom werd op de hoogte gesteld en de Vicaris-Generaal van de bisschop van Haarlem gaf zijn goedkeuring.

Vastgestelde zitplaatsen waren een bron van inkomsten van de kerk en verzekerde een ieder van een plaats. Er gingen zoveel mensen naar de kerk, maar nog extra op hoogtijdagen als de kerk helemaal bomvol was, zoals met Kerstmis. Wie wat laat was, had toch zijn of haar plaats. Wie verkeerd ging zitten, kreeg een terechtwijzing. Soms plofte iemand zo maar tussen de anderen in, blij nog net op tijd te zijn. Dat gebeurde de moeder van Bep Kolk, die naast de kerk woonde. Vaak legde ze de laatste hand aan het eten voor na de mis. Zij had haar vaste plaats op nummer 2. Op nummer 1 zat de corpulente huishoudster van meneer pastoor, Catrien. Dan werd er mopperend ingeschoven en keek de pastoor verstoord.

Namen als Van Engen, Dhondt, Bieshaar, Fakkeldij, Tetterode, Bon, Van Wees, Kolk, Rijs, Houweling, Heeman, Lampe, Splinter, Van der Kroon, de Jong, Schipperijn, Van Dijk, Wierdsma herinneren ons aan de Duivendrechtse families en hun betrokkenheid bij de kerk. Vanzelfsprekend kunnen we hier niet alle namen noemen. Het is maar om u een idee te geven.

Met dank aan (postuum) Gerard van der Maas, kerkmeester, die in de jaren tachtig het kerkarchief bestudeerde.



Kerstmis 1960

We zijn onze kerkplaats
kwijt



Goede, trouwe, koster Geysel
In de hemel bij de Heer,
Kom heel even naar beneden
Geef ons onze kerkplaats weer.

'k Vraag mij af; wie had de moed
Om ons daarvan af te jagen?
In die nood kom ik bij U
Ik kom Uwe hulp thans vragen.

We zitten overal verspreid
Dit ter wille van de mensen
Die voor wat traditie was
Thans een nieuwe orde wensen.

Goede, trouwe, koster Toon
Had U zoiets kunnen dromen,
Dat eens aan het nageslacht
Zulk een ramp zou overkomen.?

Ach, ik voel me niet meer thuis
In de kerk van St. Urbaan,
En soms slik ik even weg
Stil een ingehouden traan.

* Goede, trouwe, koster Geysel
Kom heel even naar beneden'
Ge waart toch eens ons kostertje
Al is dit reeds lang geleden.

'k Hoor Uw stem nog op het koor
Het ora pro nobis zingen,
In de schone litanie
Van schier alle hemellingen.

Nu Ge zelf staat in die rij
Als beloning voor Uw werken,
Zijt Ge een voorspraak bij de Heer
Speciaal voor 't heil der kerken.

't Is weer kerstmis hier op aard
En het past dus niet te vitten,
Maar 'k had in die heilige nacht
Op mijn plaatsje willen zitten.

Goede, trouwe, koster Geysel
Kom heel even naar beneden
Speel nog eens het „ Stille Nacht ”
Ook dat deed Ge in 't verleden.

Moge Uw hemelse muziek
't Hart ontroeren van de mensen
Die voor wat traditie was
Thans een nieuwe orde wensen.

Goede, trouwe, koster Geysel
In de hemel bij de Heer,
Kom heel even naar beneden
Geef ons onze kerkplaats weer.

Ik zal op mijn oude plaatsje
U dan voor Uw voorspraak loven
Goede, trouwe, koster Geysel
Ga daarna maar weer naar boven.

Mej. H.A.M. Schipperijn
(tante Mientje)
Rijksstraatweg 200
Duivendrecht



BOUWMEESTER



De architect Asseler

Uit de KATHOLIEKE ILLUSTRATIE, 13^e jaargang, no. 30, 1880

Op het einde van het vorig jaar overleed te Amsterdam een man wiens naam aan zooveel katholieke kerken is verbonden, dat wij het aanzoek zijner talrijke vereerders en vrienden om zijn portret in ons tijdschrift op te nemen met genoegen inwilligden. De architect Asseler was een bijzondere man, wordt van hem gezegd, maar boven alles was hij katholiek en kunstenaar en als zoodanig heeft hij verdiend dat zijne nagedachtenis in eere wordt gehouden.

De heer Theodorus Asseler werd den 12en Maart 1823 te Aarlanderveen geboren. Zijne eerste opleiding als timmerman en later als opzichter ontving hij van zijn oom, den heer Molkenboer, destijds de gevierde kerkbouwer, na wiens dood hij zich te Amsterdam als architect vestigde, waar hij weldra naam maakte door de bouw van den kerk van den H.Willebrordus, het Duifje genaamd., dat het eerste groote werk van zijn eigen schepping was.

Achtereenvolgens verrezen onder zijne handen dan ook kerken te Boskoop, Bergen, Akersloot, Hansweert, Rosendaal, 's-Heerenhoek, Scoorle, Warmenhuizen, Werfertshoeve, Hoogcarspel, Voorschoten, Weesp, Nieuwediep, Roelofarendsveen, Duivendrecht, Heeswijk, Velp, Hazerswoude enz.enz., terwijl niet minder particuliere gebouwen, pastorieën en gestichten den naam van Asseler eene bekendheid gaven die waarlijk benijdenswaardig mocht heeten.

En toch, in weerwil van de algemene bekendheid en deugdelijkheid van zijn werk was Asseler een man, die zich gevormd had, en als het ware de kunst bij ondervinding had leren kennen. Een zijner bijzonderste kenmerken was dan ook de soliditeit van hetgeen hij afleverde, eene soliditeit, welke tot in de kleinste bijzonderheden zoo zeer merkbaar was, dat een bestek of eene tekening van zijne hand elk op zich zelve voldoende waren, om een denkbeeld te geven van het geheel, dat altijd zoowel het oog streelde als voldeed aan al de eischen van de kunst.

Daarenboven bezat hij de zeldzame gave voor een bouwmeester, om zich bij iedereen bemind te maken, zoo zelfs dat alle aannemers gaarne onder hem werkten. Hij wilde goed solied werk, daarvoor was hij algemeen bekend, maar zijne minzaamheid nam een ieder, die met hem werkte zoodanig in, dat de arbeid onder hem een lust was. Bij al deze hoedanigheden was Asseler een vurig en streng katholiek, die zijne beginselen tot in de minste zaken liet bovendrijven.

Zijn bijzondere leven was vol tegenspoeden en wederwaardigheden, doch hij droeg alles met een algeheele onderwerping aan Gods wil en bleef steeds dezelfde, onder welke omstandigheden ook. De spreuk van zijn bidprentje: 'God zond hem kruisen over kruisen, maar hij is niet beschaamd geworden,' is volkomen op zijn leven van toepassing.

Door zijn afsterven verloor ons vaderland niet alleen een degelijke bouwmeester en nuttig burger, maar zijne bekenden en vrienden zagen in hem een voorbeeld ten grave dragen van ware deugd en oprechte godsvrucht, zoodat zijn verlies een dubbele slag genoemd mag worden.

Eenigen zijner vrienden zijn voornemens op zijn graf een eenvoudig monument te plaatsen uit eerbied voor den waardigen overledene. Mogen wij daarbij een raad geven, men plaatse op de steen slechts den naam van hem, die er onder rust, dat komt overeen met de eenvoud der afgestorvene, terwijl de talrijke torenspitsen in ons land, welke hij op zijne kerken plantte, voldoende zijn om zijn daden en zijn aandenken in zegening te doen blijven.

BESTEK EN VOORWAARDEN,

waarnaar door het R. K. PAROCHIAAL
KERKBESTUUR van den *H. URBANUS*
te *Duivendrecht*, Bisdom van *Haarlem*,
onder nadere goedkeuring zal worden
aanbesteed:

Het bouwen van eene KERK met
twee TORENS, het sloopen van de
bestaande Kerk en het uitvoeren van
eenige werken aan de PASTORIE.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

ART. 1.

M a a t.

De lengte-, vlakke-, inhoudsmaten en gewichten, welke
in dit Bestek gebruikt worden, zijn volgens Art. 3 der
Wet van den 7^{de} April 1869, (*Staatsblad* N°. 57.)

ART. 2.

Kwaliteit der Bouwstoffen.

Alle materialen voor dit werk benodigd, moeten door
den aannemer worden geleverd en van de beste soorten
zijn, als:

De heimasten van rechte, versch gehakte mastboomen,
en van de bepaalde afmetingen.

ICONOGRAFIE VAN DE SINT URBANUSKERK VAN DUIVENDRECHT

Een, met name Rooms - Katholieke kerk, is uiteraard een gebouw vol mystiek en symboliek, wat helaas nog maar door weinigen begrepen wordt, en daarom zal ik, gebruik makend van onder andere het boek "Legenda Aurea", de Gulden Legende, het boek dat vele levens van heiligen beschrijft en rond 1270 door de dominicaner monnik Jacobus de Voragine werd samengesteld, en een aantal apocriefe (geheim schrift) boeken, een poging doen het een en ander uit de doeken te doen, al hoe wel het soms lijkt alsof het er mee de haren bijgesleept is.

Voordat wij de kerk binnengaan worden wij aan **de buitenkant** al geconfronteerd met symbolen. In de eerste plaats is de kerk zelf het Hemels Jeruzalem, zoals door Johannes de Evangelist op Patmos in zijn Apocalyps of Openbaring beschreven:

21 : 10 En hij voerde mij weg in den geest op een groten en hogen berg, en hij toonde mij de grote stad, het heilige Jeruzalem, nederdalende uit den hemel van God. 11 En zij had de heerlijkheid Gods, en haar licht was den allerkostelijksten steen gelijk, [namelijk] als den steen Jaspis, blinkende gelijk kristal. 12 En zij had een groten en hogen muur, en had twaalf poorten, en in de poorten twaalf engelen, en namen daarop geschreven, welken zijn de [namen] der twaalf geslachten der kinderen Israels. 13 Van het oosten waren drie poorten, van het noorden drie poorten, van het zuiden drie poorten, van het westen drie poorten. 14 En de muur der stad had twaalf fondamenten, en in dezelve de namen der twaalf apostelen des Lams. 15 En hij die met mij sprak, had een gouden rietstok, opdat hij de stad zou meten, en haar poorten, en haar muur. 16 En de stad lag vierkant, en haar lengte was zo groot als [haar] breedte. En hij mat de stad met den rietstok op twaalf duizend stadien; de lengte, en de breedte, en de hoogte derzelve waren even gelijk. 17 En hij mat haar muur op honderd vier en veertig ellen, [naar] de maat eens mensen, welke des engels was. 18 En het gebouw van haar muur Jaspis; en de stad was zuiver goud, zijnde zuiver glas gelijk. 19 En de fondamenten van den muur der stad waren met allerlei kostelijk gesteente versierd. Het eerste fundament was Jaspis, het tweede Saffier, het derde Chalcedon, het vierde Smaragd. 20 Het vijfde Sardonix, het zesde Sardius, het zevende Chrysoliet, het achtste Beryl, het negende Topaas, het tiende Chrysopraas, het elfde Hyacinth, het twaalfde Amethyst. 21 En de twaalf poorten waren twaalf paalen, een iedere poort was elk uit een paal; en de straat der stad was zuiver goud; gelijk doorluchtig glas. 22 En ik zag geen tempel in dezelve; want de Heere, de almachtige God, is haar Tempel, en het Lam. 23 En de stad behoeft de zon en de maan niet, dat zij in dezelve zouden schijnen; want de heerlijkheid Gods heeft haar verlicht, en het Lam is haar Kaars. 24 En de volken, die zalig worden, zullen in haar licht wandelen; en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid en eer in dezelve. 25 En haar poorten zullen niet gesloten worden des daags; want aldaar zal geen nacht zijn. 26 En zij zullen de heerlijkheid en de eer der volken daarin brengen. 27 En in haar zal niet inkomen iets, dat ontreinigt, en gruwelijkheid doet, en leugen [spreekt;] maar die geschreven zijn in het boek des levens des Lams.

De kerk heeft twee bakstenen **torens**. De torenrompen zijn samengesteld uit drie delen (geledingen, of verdiepingen). De basis symboliseert: De Vader, het middendeel; de Zoon, en het bovenste deel staat voor de H. Geest. De torenspits, die de romp bekroont en als ware de drie delen weer tot een punt bijeenbrengt symboliseert de goddelijke eenheid van de drie personen: Vader, Zoon en H. Geest. En verder worden de torens ook wel als een Maria-symbool beschouwd. De toren van David, en/of de Ivoren Toren.

De roos boven het portaal zou eveneens een Maria symbool zijn, Maria als de Roos van Jericho, omgeven door acht kleinere rozen, het getal van volmaaktheid. Roos:

De roos was reeds in de oudheid het zinnebeeld van jeugd, schoonheid, levenskracht, vreugde, bevalligheid en liefde. In de Bijbel wordt de wijsheid met de rozenbeplanting van Jericho vergeleken en als zinnebeeld van vruchtbaarheid geldt ze in Eccl. 39:17. In de Christelijke symboliek werd de roos om de rode kleur een embleem voor Christus, de martelaren, of de deugden van liefde en geduld, en om de witte kleur van de maagdelijkheid. Op de biechtstoelen werd ze het symbool van geheimhouding. Op Maria betrekking gold de roos als zinnebeeld van haar gratie en liefde. Daarom ziet men Maria in de beeldende kunst vaak door rozen omgeven, door engelen met rozen gekranst of gezeten in een rozenhaag. In de symboliek van de



MARIAKAPEL IN 1962
De schildering in de koepel is nu verdwenen

Menswording is de vergelijking van Maria bij een roos uitermate geliefd. De roos Maria heeft de liele Christus gebaard. Doorgaans wordt Maria een Roos zonder doorns genoemd.

Als wij nu **de kerk binnengaan** dan zien wij dat de kerk in de vorm van een kruis gebouwd is. In veel gevallen zijn de kerken georiënteerd, dat wil zeggen, met het hoofd, caput of koor naar het Oosten gericht, want uit het Oosten verwacht men de tweede komst van de Messias. "Ex Ori(e)n)tur Lux". Uit het oosten komt het licht, maar om de een of andere reden is dat met deze Urbanuskerk in Duivendrecht niet gebeurd, en is de kerk net anders om gebouwd.

MARIAKAPEL

Onmiddellijk links is de Mariakapel met een replek van het icoon met de Maria van Altijddurende Bijstand tentoongesteld. Het is een zogenaamde HODEGETRIA. De Hodegetria is te beschouwen als Lucas meest beroemde Mariaportret. (Al hoe wel het verhaal pas rond het jaar 1200 is ontstaan). Zij ontleent haar naam (letterlijk Weggeleidster) waarschijnlijk aan het Hodegonklooster te Constantinopel waar de icoon vereerd werd. De legende verhaalt dat dit heilige portret van Maria en het Kind door keizerin Eudokia tijdens haar reis naar Palestina 438/9 in Jeruzalem verworven zou zijn en dat zij het aan haar schoonzuster Pulcheria ten geschenke zou hebben gegeven. Het oorspronkelijke schilderij zal in 1453 bij de verovering van de stad door de Turken verloren zijn gegaan. Kenmerkend voor de Hodegetria is dat Maria met haar rechterhand wijst naar het Kind (Logos) dat zij op de linkerarm houdt; het Kind maakt een spreekgebaar met zijn rechterhand, terwijl het in zijn linker de Schrifrol vasthoudt. Het meest karakteristieke kenmerk van de groep is de frontale positie van Moeder en Kind. Beiden hebben een hiëratische houding en kijken strak naar de toeschouwer. Uit dit beeld heeft zich de icoon van Maria van Altijddurende Bijstand ontwikkeld, welke in de meest bekende vorm, zoals ze in San Alfonso te Rome in originali vereerd wordt, een werk is van de Kretenzer schilder Andrea Ricco. Het Christuskind, zittend op de arm van Maria, ziet Engelen verschijnen, Links op het schilderij zien wij de engel Michael, met enkele lijdenswerktuigen en rechts de engel Gabriël met andere lijdenswerktuigen; angstig daarnaar opblikkend vleit het Kind zich tegen zijn Moeder aan en grijpt de uitgestoken hand vast om steun te zoeken. Al duidelijk is hier de westerse invloed in dit gebaar zichtbaar, dat voor de oosterse iconografie haast al te menselijk is.

De legende van O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand of in het Italiaans de "Madonna del Perpetuo Soccorso" is in het kort:

Omstreeks het midden van de 15e eeuw leefde op Kreta een koopman, die een wondericoon van Maria bezat. Ten einde de invallen der Turken te ontlopen, verliet hij in jaar 1453 of 1458 het eiland en stak met enige bekenden naar Italië over. Nauwelijks was de koopman scheep gegaan of een hevige storm brak los. Door wanhopige pogingen uitgeput, waanden de schepelingen reeds alles verloren. Niet zo onze koopman. Temidden der algemene vreze en ontsteltenis haalde hij vol vertrouwen het wonderbeeld te voorschijn, toonde het de sidderende menigte en spoorde allen aan, hun toevlucht te nemen tot deze machtige beschermster. En zie... de storm bedaarde.

Uit dankbaarheid voor deze zichtbare redding, besloot de koopman deze icoon niet langer verborgen te houden, maar haar aan een van de kerken van Rome te schenken. Een ziekte, belette hem evenwel dit plan uit te voeren en hij belastte een van zijn vrienden daarmee. Deze echter liet zich door zijn vrouw overhalen, het beeld in eigendom te houden. Ontevreden over die handelwijze verscheen nu de Maagd aan deze trouweloze vriend en gebod hem haar beeltenis zonder uitstel in een van Rome's kerken voor de openbare dienst uit te stellen. Als evenwel dit gebod niet werd nagekomen, verscheen Maria een tweede, een derde, een vierde maal; en sprak toen verontwaardigd: "driemaal heb ik U vermaand, driemaal hebt gij mijn bevel weerstaan. Ik zeg U, niet eerder zal Ik uw huis verlaten, vooraleer gij zelf daaruit verwijderd bent. En werkelijk, zo geschiedde het; weinige dagen later stierf de ongelukkige.

Nu verscheen de Maagd aan het dochttertje van die man en sprak tot het kind: "Onze Lieve Vrouwe van Altijddurende Bijstand wil vereerd worden in een der kerken van Rome". De moeder, getroffen door het verhaal en door het smeken van haar kind, wilde toegeven, maar dan van verschiint er echter een andere vrouw op het toneel, die de spot drijft met de

verschijning. Ja, zij waagt het zelfs allerlei smaadredenen tegen de Maria uit te spreken, maar zij had haar mond nog niet dicht gedaan of de ellendige viel onder hevige stuiptrekkingen en bittere smart op de grond. Zij erkende haar misstap en smeekte om vergeving en verzocht de wonderbare beeltenis te mogen aanraken, en zij genas terstond.

Nog een laatste maal verschijnt nu O.L.V en zegt beslist: "Ik wil vereerd worden in de kerk van de H. Mattheüs, de kerk tussen de beide basilieken van Maria de Meerdere en Sint Jan van Lateranen".

Aan uitstel viel thans niet meer te denken. In plechtige optocht werd nu het beeld door de straten rondgedragen en met alle luister ten toon gesteld in de kerk door haar zelf aangewezen. Ook nu toonde Maria zich de Moeder van Bijstand. Zodra een vrouw, wier arm sinds vele jaren verlamd was, de beeltenis bij deze openbare uitstelling aangeraakte, werd zij volkomen van haar kwaal bevrijd. Dit eerste wonder werd gevolgd door een tweede en zo verder.

De koster van de kerk, aangetrokken door de pracht en de kostbare ex voto's die uit dankbaarheid, door een van de vele Maria's bemiddelingen naast de heilige beeltenis waren opgehangen, liet zich verleiden en stal enkele voorwerpen. Hij spoedde zich naar huis om het geroofde te verbergen. Maar, o wonder, bij de kerk van O.L.Vrouw del Monte gekomen, wou hij de weg naar het Forum nemen; doch eensklaps, zonder dat hij zich verklaren kan, stond hij weer voor zijn eigen Sint Mattheüskerk. Hij probeerde het een tweede maal, ijlt voort langs verschillende straten, maar weer ziet hij zich geplaatst voor het heiligdom, dat hij ontvlucht. En na de derde keer geeft hij het op, en legt al het gestolene terug in de kerk. Tijdens de bezetting van Rome door de Fransen onder Napoleon verdween het miraculeuze beeld. Pas in 1865 werd de icoon ontdekt door een redemptorist. Het was door toedoen van zijn Generale Overste dat de icoon van de miraculeuze "Madonna del Perpetuo Soccorso" in de San Alphonso op de Romeinse Esquilijn terecht kwam. De redemptoristen kregen in 1866 van paus Pius IX de opdracht de icoon algemene bekendheid te geven.

DOOP - OF H. HARTKAPEL

Aan onze rechterzijde is een uitgebouwde doopkapel. Men heeft het idee, dat deze ruimte zich buiten de eigenlijke kerk bevindt en dat is ook zo bedoeld. Pas na de doop mocht men de kerk betreden en daarom werden de dopelingen, in veel plaatsen in een aparte ruimte, in een zogenaamd baptisterium, gedoopt, denk maar aan Pisa, Florence etc.

De doopkapel is tevens gewijd aan het Heilig Hart van Christus. Het was Margaretha Maria Alacoque 1647-1690, zuster in het klooster van Paray – le – Monial die in 1675 een verschijning had van Jezus die haar de opdracht gaf om zich in te zetten voor de invoering van een feest ter ere van het Heilig Hart, voor het ontvangen door de gelovigen van de heilige communie op de eerste vrijdag van de maand, en voor de viering van een "heilig uur" en voor aanbidding op de donderdagavond daaraan voorafgaande. Ook de Franse priester Jean Eudes was een stimulator van de verering van het Heilig Hart. Paus Leo XIII wijdde in 1900 de hele mensheid toe aan het Heilig Hart.

HET SCHIP

In het schip van de kerk ontwaren wij de **gebrandschilderde ramen**, en het is opvallend dat veel ramen personages voorstellen, die deel uitmaakten van verschillende kerkorden.

Aan de **zuidzijde** zien wij:

ST. BERNADETTE SOUBIROUS 1844 - 1879

Zij was het die tussen 11 februari en 16 juli 1858 in de grot van Lourdes 18 verschijningen van Maria als Maria Onbevleete Ontvangenis kreeg.

AUGUSTINUS EN MONICA

St. AUGUSTINUS. 354 – 430

De Stichter van de Augustijnenorde

Gestorven in 430 te Hippo bij Carthago in Afrika en het was St. Fulgentius die rond 532 op Sardinië een klooster zou bouwen, waar hij het lichaam van St. Augustinus opnieuw een

rustplaats gaf. In de 8^e eeuw werd dit graf, door de Mohammedanen bedreigd en daarom overgebracht naar Pavia. De H. Augustinus, de auteur van de Confessiones (Belijdenissen), wordt vaak met een brandend hart in zijn rechterhand en in zijn linker een boek afgebeeld. Het hart komt voor in de Confessiones: "Gij zult ons hart met Uw liefde als met pijlen doorschieten en Uw woorden zullen ons innerlijk doordringen".

St. MONICA 331/2 - 387

Het volgend gebrandschilderd raam stelt de H. Monica voor, de moeder van St. Augustinus. Monica werd omstreeks 331 in Noord-Afrika geboren. Ze kreeg een christelijke opvoeding en huwde op haar achttiende jaar de heidense Patricius. Uit dit huwelijk kwamen drie kinderen voort, Augustinus, Navigius en een dochter Perpetua. Monica trachtte haar kinderen christelijk op te voeden, wat maar matig lukte. Het is bekend dat zij de losbandige jeugd van Augustinus diep betreurde. Toen Augustinus in 383 naar Italië vertrok, volgde Monica hem, eerst naar Rome en vervolgens naar Milaan waar ze een leerling werd van de heilige Ambrosius. Drie jaar later werd haar toewijding beloond toen Augustinus zich liet dopen. Monica en Augustinus gingen samen op weg om terug te keren naar Noord - Italië, maar kort na hun hereniging stierf Monica in de herfst van 387 in Ostia. De relikwieën van Monica worden vereerd in de kerk S. Agostino te Rome.

Haar leven was gevuld met bekommernis om haar zoon die zich uiteindelijk "op haar gebed" bekeerde, daarom wordt zij vaak met tranen over haar wangen afgebeeld.

IGNATIUS VAN LOYOLA EN FRANCISCUS XAVERIUS

St. IGNATIUS De stichter van de Jezuïetenorde.

Het leven van Ignatius Geboren in 1491 slot Loyola (bij Azoëitia). +31 juli 1556 Rome.

Inigo Lopez de Loyola uit Spaans Baskenland verliet het leger na ernstig aan zijn rechter scheenbeen gewond geraakt te zijn in 1521 bij het beleg van Pamplona, waar de Heilige Petrus zelf hem van zijn wonden zou hebben genezen. Maakte een pelgrimstocht naar O.L.Vrouw van Montserrat, waar hij zijn wapens achter de wilgen gooide. Schreef in 1522/3 in de Santa Cova in het nabijgelegen Manresa, dankzij de visioenen van de Heilige Maagd, zijn beroemde exercitia spiritalia (geestelijke oefeningen), dat in 1548 in boekvorm verscheen. Boven de grot waar hij dit boek schreef, verrees de San Ignacio. Trok daarna naar het Heilig Land, studeerde in Barcelona, Alcalá, Salamanca en Parijs. Op 15 augustus 1534 legde hij samen met zes vrienden – onder wie St. Franciscus Xaverius; – in een kapel in Montmartre de gelofte af alleen nog de paus bij het bestrijden van ketterij en heidendom te dienen. In 1537 werden de zeven priesters gewijd in Venetië, waarmee de stichting van de orde der Sociëteit van Jezus een feit was. Toen Ignatius in Rome ter goedkeuring van zijn Sociëteit Jesu, SJ, waartoe paus Paulus III middels een bul van 27 juli 1540 besloot, was verscheen Jezus Christus hem in een kappelletje, die hem beloofde in Rome genadig te zijn, en dat zou de reden zijn geweest dat hij de orde Compagnie, Gezelschap van Jezus noemde. In 1556 overleed hij en werd in de Gesukerk in Rome begraven.

FRANCISCUS XAVERIUS, 1506-1552 Shangchuan

Francisco de Jasso y Javier, verbasterd tot Xaverius, was een Spaanse jonge wildebras die in Parijs St. Ignatius van Loyola leerde kennen. Werd hier in 1534 Jezuïet, in 1537 priester in Venetië en werkte vanaf 1541 als Spaans - Baskisch missionaris in India 1541/44, op de Molukken 1544/7 en in Japan 1548-51. In 1552 vertrok hij naar China, maar hij stierf voor zijn aankomst door uitputting op een eiland bij Hongkong.

Franciscus wordt hier afbeeld met een kruis, crucifix, in zijn handen, die hij, volgens een legende, tijdens een hevige storm, in zee liet vallen, maar dit werd hem, dooreen zeedier, meestal als krab of kreeft afgebeeld, weer aangereikt.



S. AUGUSTINUS en S. MONICA



S. BERNADETTE



ST. THERESIA VAN LISIEUX 1873-1897.

Met speciale toestemming van de paus ging zij als 15 jarige naar het klooster. Daar had ze bepaald geen gemakkelijk leven. Ze overleed op 24 jarige leeftijd na een gruwelijk ziekbed waarop ook haar zekerheid omtrent de persoonlijke onsterfelijkheid instortte. Toch sprak zij op dat sterfbed ook de woorden: "Na mijn dood zal ik het rozen laten regenen", en zij stierf met een glimlach op de lippen.

Aan **de noordzijde** beginnend vanaf de hoofdingang zien wij:

St. ANNA, de moeder van Maria
St. MARIA De HEILIGE FAMILIE

PAULUS EN PETRUS

St. PAULUS

Paulus heeft altijd een lange, kale, choleriche kop met een lange donkere baard – een maaglijdergezicht want zo wordt zijn kwaal omschreven in 2 Kor.12:7., en verder is Paulus vaak te herkennen aan het zwaard waarmee hij onthoofd zou zijn, en aan een boek, vanwege zijn vele brieven, of naar aanleiding van de Traditio Legis, een soort dogma, de kerkelijke wet, die hij van Christus zelf zou hebben ontvangen.

St. PETRUS

Omdat Petrus en Paulus vaak samen werden afgebeeld, ontstaat er vanaf ca 335 ter onderscheiding het stereotiepe Petrus gelaat: rond hoofd, boers gezicht met geprononceerde lippen en wangen, kort krullend blond haar, soms kalend (vanaf 6^e eeuw een tonsuur, als verwijzing naar zijn ontering in Antiochië) en een korte baard. Ook heeft hij veelal twee sleutels, of een sleutel met twee baarden in zijn hand. Met de ene zou hij de verdiensten van de mensen wegen, en met de andere zou hij de verdoemden buitensluiten.

ANTONIUS VAN PADUA tussen 1188 en 1196 – 13 juni 1231

Ook Antonius van Lissabon genoemd. Op vijftienjarige leeftijd werd Fernando Martin (of Martins) de Bulhom (of Bulhoes) augustijnenmonnik, studeerde theologie in het Osteiro de Santa Cruz te Coimbra, ging over naar de franciscanen om als missionaris te worden uitgezonden naar Marokko, maar moest vanwege zijn zwakke gezondheid naar Portugal terugkeren. Door een storm dreef zijn schip af naar Messina op Sicilië en zo werd Italië zijn werkterrein.

Antonius wordt hier afgebeeld als Franciscaner monnik in zijn bruin habijt, omgord door middel van een touw, met drie knopen, die de monniken aan hun drie beloften herinneren: Kuisheid, Gehoorzaamheid en Armoede, met op zijn arm het Kind Jezus, dat ons herinnert aan het visioen van het kind Jezus in Camposampiero.

Camposampiero lag ongeveer 18 kilometer van Padua verwijderd. Graaf Tiso VI had hier een slot. Hij was een vriend van Antonius en een weldoener van de minderbroeders. Op zijn landgoed had hij voor hen een kluizenarij met kapel gebouwd. Daar vond Antonius wat hij zocht: stilte en eenzaamheid. Op dit landgoed van graaf Tiso stond een grote notenboom met wijduitstaande takken. Graaf Tiso liet tussen de takken een hut bouwen, waar Antonius zich graag terugtrok.

Volgens de legende verscheen Jezus hem in de gedaante van een kind, liet zich door hem omhelzen en streelde hem over het voorhoofd. De legende weet verder te vertellen, dat deze verschijning een getuigen had. Tiso kwam op dat ogenblik langs de cel van de heilige, zag een licht schijnen en ging naar binnen. Toen de verschijning verdwenen was, zag Antonius de graaf geknield bij de deur zitten. Hij begreep, dat de verschijning niet geheim gebleven was. Maar hij maakte de graaf geen verwijst. Hij was niet uit nieuwsgierigheid binnengekomen, maar om bezorgdheid om Antonius. Deze liet de graaf beloven om over het voorval te zwijgen. Maar na de dood van de heilige voelde Tiso zich niet meer aan zijn belofte gebonden en vertelde hij wat hij gezien had.



DE RÉGENCE PREEKSTOEL 1740-1750 HEEFT AAN DE KUIP DRIE
MEDAILLONS MET DE HOOFDEN VAN PAULUS, CHRISTUS EN
PETRUS. Rechts onder Christus

Links onder: DE ENGELTJES WAAROVER VEEL TE DOEN GEWEEST IS



Het slot van graaf Tiso is in de loop der eeuwen geheel verdwenen. Het aan de heilige Johannes gewijde kerkje en het huis van de minderbroeders zijn vele malen verbouwd en vergroot. Maar de cel van Antonius is in zijn oorspronkelijke staat bewaard gebleven. Het is een kleine ruimte van 4,20 bij 2,65 meter. De muren zijn van ruwe steen. Vroeger gaf een smalle deur toegang tot het oude klooster. Deze is thans dichtgemetseld. Door een klein raam en een luik had men uitzicht op het park van de slot.

De oude notenboom staat er niet meer, maar hij heeft zich in talrijke nakomelingen voortgeplant. Merkwaardigerwijze schieten zij ieder jaar in blad tijdens de noveen die aan het feest van de heilige Antonius vooraf gaat. Op de plaats waar de oude notenboom gestaan heeft, werd in 1432 door een nakomeling van graaf Tiso een kapelletje opgericht, dat Sint Antonius van de notenboom wordt genoemd.

Verder is Antonius bekend vanwege zijn patroon van verloren zaken, wie kent er niet het rijmpje:

Antonius goede vriend,

Zorg dat ik mijn huppele pup weer vind.

Deze devotie bestond al in de dertiende eeuw. Hoe ze ontstaan is weet men niet. Maar het refrein van het oude Antoniusresponserie kan ertoe bijgedragen hebben. Het heet daar: *Membra resque perditas petunt et accipiunt juvenes et can* » Jong en oud vragen en verkrijgen hun ledematen terug en hun verloren zaken.

TRANSEPT

Inmiddels zijn wij in de armen, de transepten en de viering, het gedeelte van het schip tussen de twee armen van de kerk terechtgekomen. In het zuidertransept is het Maria-altaar. Normaal is het Maria-altaar aan de noordzijde van de kerk, maar daar de kerk niet georiënteerd is vinden wij nu Jozef aan de noord en Maria aan de zuidzijde.

Maria Het bloemenmotief in de handen van O.L. Vrouw kan een allusie zijn op O.L.Vrouws deugden. De lelie is een verwijzing naar haar maagdelijkheid. Anderzijds wordt O.L.Vrouw regelmatig vergeleken met een bloem "Floruit ut lilium". Het is niet voor niets dat de Franse Lelie die eigenlijk een lisbloem of iris is, het symbool van overwinning en koningschap is. De drie bladeren symboliseren de drie deugden die een koning moet hebben: Geloof; Wijsheid en Kracht. Een ander soort lelie, die meer met een van de zeven smarten van Maria te maken heeft, is de Zwaardlelie. Een lelie in de vorm van een zwaard.

Het Maria-altaar heeft aan haar voorkant een reliëf met een afbeelding van de verkondiging of de Annunciatie. Wij zien Maria in gebed voor een leenaar geknield, volgens de traditie zou zij op dat moment suprême het boek Jesaja hoofdstuk 7:14, met de tekst: "en een maagd zal een zoon baren" lezen. In de gedaante van een duif daalt de Geest in een van God de Vader uitgaande stralenbundel neer op het hoofd of op de schouder van Maria. Als een zonnestraal die door een gesloten raam heendringt en de kamer verwarmt zonder het vensterglas te breken, zo kan Christus vanuit de hemel de gesloten schoot van de maagd binnengaan. Maria staat rechts van Gabriël, de positieve plaats als symbool van de kerk.

PREEKSTOEL

De Régence Preekstoel dateert uit ongeveer 1740-50 en heeft aan haar kuip drie medaillons met de hoofden van Petrus, Christus en Paulus, gescheiden door de vier symbolen van de vier evangelisten.

De Leeuw van Marcus; zijn evangelie begint met de prediking van Johannes in de woestijn. De mens van Mattheus Zijn evangelie begint met de menselijke afkomst van de Messias; De Rund of Os van Lucas, omdat de aanhef van zijn evangelie het offer van de priester Zacharias in de tempel verhaalt en de adelaar van Johannes. Hij behandelt meer de goddelijke oorsprong van het woord. Zijn eerste woorden van zijn evangelie zijn dan ook: in den beginne was het Woord en het Woord was bij God.

Verder verpersoonlijken die symbolen niet alleen de evangelist maar ook de vier aspecten van de natuur van Christus:

Mens = Geboorte

Rund = Dood

Leeuw = Opstanding

Arend = Hemelvaart

COMMUNIEBANK

Wonderbaarlijke broodvermenigvuldiging

Laatste Avondmaal

St. JOZEFALTAAR

Jozef wordt hier afgebeeld met een bloeiende staf in zijn hand. Dit is herleidt uit het apocriefe boek van Pseudo Mattheüs, dat verhaalt dat de priester Abiathar aan de priesters geschenken gaf in de hoop, Maria te ontvangen en haar aan zijn zoon ten huwelijk te geven. Doch Maria weigerde dit zeggend: Het zal niet gebeuren, dat ik een man beken of dat een man mij bekennt. Maar alle priesters en verwanten zeiden haar: God wordt in de zonen geëerd en in de nakomelingen aanbeden. Zo was het altijd in Israël. Doch Maria zei hun: God wordt allereerst in zuiverheid geëerd, zoals gemakkelijk te bewijzen valt. Want voor Abel was er geen rechtvaardige onder de mensen en deze behaagde aan God door zijn offerande en werd vreemd gedood door hem die mishaaagde. En hij ontving twee kronen, een van het offer en een van de maagdelijkheid, omdat hij nooit een vlek in zijn vlees had geduld. Elias ook werd ten hemel opgenomen in het vlees, omdat hij zijn maagdelijk had bewaard. Zie, dit leerde ik in de tempel van mijn jeugd af, dat een maagd God behaagt. Daarom heb ik besloten in mijn hart geen man te bekennen.

Op deze gelofte van Maria komt de hogepriester terug als Maria 14 geworden is en de farizeeërs zeggen, dat de vrouwen gewoon zijn op deze leeftijd te huwen. De heraut gaat rond in alle stammen van Israël en allen verenigen zich in de tempel. Dan staat de priester Abiathar op en spreekt: Sedert de tempel door Salomon gebouwd is, waren er altijd maagden, dochters van profeten, hogepriesters, priesters; en de maagden waren groot en bewonderenswaardig. Gekomen op wettelijke leeftijd, huwden zij, God behaaglijk. Alleen Maria vond een andere wijze om God welgevallig te zijn. Zij heeft Hem gevraagd Maagd te blijven. Dus meen ik, hebben wij God te vragen, aan wie wij haar zullen toevertrouwen.

Het evangelie van Maria's geboorte verhaalt de vraag, aan wie de maagd moet worden toevertrouwd en verloofd moet beantwoord worden in overeenstemming van Isaias. Zoals bekend zegt Isaias: Er zal komen een twijg uit de tronk van Jesse en een bloem zal opstijgen uit de twijg en op hem zal rusten de geest des Heren. Overeenkomstig deze profetie dus gaf de hogepriester bevel, dat allen, die voor het huwelijk geschikt en niet gehuwd waren, hun staven zouden brengen naar het altaar en de maagd zou worden toevertrouwd aan hem, wiens staf na de inlevering een bloem zou voortbrengen en op welks top zou neersitten de geest des Heren, in de gedaante van een duif.

Het St. Jozefaltaar heeft aan de voorkant een reliëf met de Geboorte van Christus. Bij de kribbe staan de Os en Ezel afgebeeld dat herinnert aan een voorspelling van de profeet Habakuk: 3:2 "Tussen twee dieren wordt u gekend", of aan een voorspelling van Jesaja 1:3 "Een rund kunt zijn eigenaar en een ezel de krib van zijn meester, maar Israël heeft geen begrip, mijn volk geen inzicht". Paus Gregorius legt het als volgt uit: De os die het juk draagt van de wet is de vertegenwoordiger van het jodendom. De ezel draagt de last van de afgoderij in het heidendom. Het kind was in staat te bevrijden van het juk van de wet en van de last van de afgoderij.

HET KOOR

Hoogaltaar

Het Alta Ara dat eigenlijk hoge tafel betekent wordt versierd door de volgende reliëfs:

Het Laatste Avondmaal

De bruiloft van Kana

GEBRANDSCHILDERDE RAMEN IN HET KOOR

LAURENTIUS ca 230 - 258

Laurentius, hier afgebeeld als diaken, met rooster en palmtak kwam al op zeer jonge leeftijd in Rome en werd er spoedig Christen en zelfs diaken. Paus Sixtus II belastte hem met het beheer van de tijdelijke goederen van de kerk en met de armenzorg. Tijdens de bloedige kerkvervolging van keizer Valerianus kreeg Laurentius de opdracht de goederen van de kerk onder de armen te verdelen maar de keizer wilde er zich meester van maken. Daarom werd de heilige wreed gefolterd en tenslotte op een rooster levend verbrand. Van hem is de galgenhumor bekend " Draai me eens om, Ik ben al gaar aan een kant.

Van ouds heeft hij, in 258 door Valerianus op een rooster verbrand, grote verering te Rome genoten. Paus Damasus wijdde hem in 380 de basiliek en het nieuwe archiefgebouw. St. Lorenzo in Damaso toe, S. Lorenzo aan het Pietersplein

St. Lorenze in Piscina, zou de plaats zijn, waar Laurentius, die wist, dat hij paus Sixtus na enige dagen in de marteldood zou volgen, aan de armen de stad de schatten van de kerk zou hebben uitgedeeld. Hippolytus liet zich dopen, Lucullus wordt van blindheid genezen en later door keizer Decius om het leven gebracht.

In S Lorenzo in Panisperna bij M. Maggiore wijst men in de onderkerk een plaats aan, waar hij op een gloeiende rooster werd gelegd. In de S Lorenzo fuori le mura kerk werd zijn lichaam door de christelijke vrouw Cyprica op haar landgoed in Agro Verano bijgezet. Verder werd in de S Lorenzo in Lucina kerk te Rome zijn rooster bewaard en in de Utrechtse Domkerk bewaarde men zelfs enkele kolen van het vuur als reliek.

URBANUS

Er zijn maar liefst acht pausen met de naam Urbanus, waarvan er twee zalig zijn verklaard, maar met de grootste waarschijnlijk is onze Urbanus de eerste paus met die naam die acht jaar lang, tussen 222 en 230 de kerk in Rome voorzat. Hij werd in 222 gekozen tot opvolger van St. Calixtus I.

In de Vergulde Legende lezen wij over het leven van Urbanus het volgende:

Omdat keizer Alexander Severus de vervolgingsdecreten niet ten uitvoer liet brengen, kon Urbanus zich wijden aan de organisatie van het katholieke leven en zo bepaalde hij onder andere wat men met de schenkingen aan de kerk moest doen. Was dit geld en goed gegeven om de geestelijkheid te onderhouden en de armen te ondersteunen, dan mocht het geld niet voor andere doeleinden worden aangewend, en zo mochten de gaven voor de mis, alleen worden aangewend mochten alleen maar worden aangewend voor de kerkelijke of algemene baten van de christen gemeente of van de noodlijdende; "het zijn immers wijgeschenken van de gelovigen, de verzoeningsoffers van de zondaars en het erfgoed van de armen". Ook was Urbanus de eerste, volgens het Liber Pontificalis vanaf 530 bijgehouden, die de kerken verplichtte kelken en patenen uit puur zilver of goud te vervaardigen, uit eerbied voor het lichaam en het bloed van Christus.

Misschien is dit de aanleiding geweest dat men hem, met als attribuut, de kelk met wijn in de middeleeuwen heeft verwisseld met een andere Urbanus, de bisschop van Langres en Autun, die tijdens de vervolgingen van Diocletianus om het leven werd gebracht. Deze Urbanus, bisschop van Langres en Autun wordt op 25 mei gevierd, de dag waarop men de eerste bloeiverschijnselen van de wijnstok kan waarnemen. Het was ook deze Urbanus, die zich in een wijngaard verschool om niet tot bisschop te worden gekozen, al hoe wel we min of meer zo'n zelfde verhaal, in de Gulden Legende met betrekking tot de eerste Urbanus, in de beschrijving over het leven van Cecilia kunnen terug vinden. Hier verborg hij zich echter in een begraafplaats tussen de graven van de overledenen.

Ook in het hoofdstuk over Sint Cecilia van Rome komen wij St. Urbanus tegen:

Cecilia de edele maagd was gesproten uit een aanzienlijk Romeins geslacht en van de wieg af in het geloof in Christus grootgebracht. Zij droeg altijd het Evangelie van Christus verborgen op haar borst, liet nacht noch dag af van godvruchtige gesprekken en gebed, en smeekte de Heer, dat Hij haar maagdelijkheid mocht doen behouden. Men verloofde haar echter met een jongeling, genaamd Valerianus.

Zodra de bruiloftsdag was bepaald, droeg zij op het blote lichaam een ruw haren kleed en daaroverheen een gewaad met gouden borduursels. En op de huwelijksdag, terwijl de instrumenten klonken, zong zij in haar hart alleen voor de Heer en sprak: Heer moge mijn hart en mijn lichaam onbevlekt blijven, opdat ik niet beschaamd worde. Tevoren reeds had zij, twee, ja drie dagen vastende, in haar gebeden de Heer toevertrouwt, wat zij vreesde.

De nacht brak aan, waarin zij zich tezamen met haar bruidegom terugtrok in de heimelijke stilte van het slaapvertrek. Toen sprak zij hem aldus toe: "beste bruidegom, die ik zo zeer lief heb, ik heb een geheim, dat ik u wil toevertrouwen, mits gij mij onder ede verzekert, dat gij het volkomen zult eerbiedigen en bewaren". Valerianus zwoer, dat hij zich door niets zou laten dwingen om het te onthullen, en het op generlei wijze zou verraden. Daarop sprak Cecilia: "Ik heb een engel Gods tot minnaar, die angstvallig over mijn lichaam waakt. Als deze ook maar enigszins bespeurt, dat gij mij in onreine liefde aanroert, zal hij u onmiddellijk treffen, en gij zult de bloem van uw liefelijke jeugd verliezen. Bemerkt hij echter, dat gij mij in zuivere liefde bemint, dan zal hij u evenzeer liefhebben als mij en u zijn heerlijkheid tonen.

Daarop sprak Valerianus, door een wenk Gods tot inkeer gekomen: "Als gij wilt, dat ik u geloof schenk, toon mij dan die engel, en als ik zie, dat het waarlijk een engel is, dan zal ik doen, wat gij van mij verlangt, blijkt echter, dat gij een andere man bemint, dan zal ik u en hem met mijn zwaard treffen". Cecilia gaf ten antwoord: "Gij moet eerst geloven in de ware God en beloven u te laten dopen; dan zult gij in staat zijn hem te aanschouwen. Ga dus langs de weg, die de Appische genaamd is, tot aan de derde mijlsteen van de stad af, en zeg tot de armen, die gij daar zult aantreffen: "Cecilia heeft mij tot u gezonden, opdat gij mij den heilige grijsaard Urbanus zou aanwijzen, want ik heb een geheime opdracht, die ik hem moet overbrengen. En als ge hem ziet, vertel hem dan al wat ik u gezegd heb. En wanneer gij dan door hem gereinigd zijt en terugkeert, zult gij dien engel aanschouwen, waarvan ik u sprak".

Valerianus ging op weg en vond, de aanwijzingen, die hij gekregen had, volgend, de heilige bisschop Urbanus, die zich schuil hield tussen de graven der martelaren. En toen hij hem alles, wat Cecilia gezegd had, had verteld, strekte Urbanus de handen ten hemel uit en sprak onder tranen: "Heer Jezus Christus, Zaaier van reine voornemens, ontvang de vruchten van het zaad, dat Gij in het hart van Cecilia hebt geplant. Heer Jezus Christus, goede Herder, Uw dienstmaagd Cecilia dient U trouw als een vernuftige bij, want haar bruidegom, die zij als een woeste leeuw had gekregen, heeft zij als een mak lam tot U gezonden".

En zie terstond daarop verscheen een grijsaard, in een sneeuwwit gewaad, die een boek in de hand hield, dat met gouden letters geschreven was. Toen Valerianus hem gewaar werd, viel hij van grote schrik als dood neer, maar hij werd door de grijsaard opgericht en las de woorden: "Er is een God, een geloof, een doop; een God en Vader van allen, die boven allen en door alles en in ons allen is". Toen hij dit gelezen had, zei de grijsaard tot hem: "Geloof gij, dat het zo is, of twijfelt gij nog?" En Valerianus riep uit: "Er is niets onder de hemel dat geloofwaardiger is". Daarop verdween de grijsaard en Valerianus ontving terstond de doop van de heilige Urbanus.

Bij zijn terugkeer trof hij Cecilia in haar slaapkamer aan, sprekende met de engel. De engel had twee kransen van rozen en leliën in de hand en reikte de ene aan Cecilia, de andere aan Valerianus toe, en sprak: "Bewaart die kransen met een onbevlekt hart en een rein lichaam, want ik heb ze gebracht uit Gods Paradijs; zij zullen nimmer verwelken, noch hun geur verliezen, en zij zullen slechts zichtbaar zijn voor hen, die zich een kuis leven hebben verkoren. Gij nu, Valerianus, mag, omdat gij een heilzame raad hebt vertrouwd, vragen wat ge wilt, en gij zult het verkrijgen". Valerianus antwoordde: "Ik heb in dit leven niets zoeters dan de genegenheid van mijn enige broeder. Daarom vraag ik, dat ook hij met mij de waarheid moge leren kennen". De engel sprak tot hem: "Uw verzoek is God welgevallig; beiden zult gij met de palm van het martelaarschap tot de Heer komen".

Hierna trad Tiburtius, Valerianus broeder, binnen; hij werd de sterke geur der rozen gewaar en zei: "Ik verwonder mij, waar in dit jaargetijde zulk een geur van rozen en leliën vandaan komt, want zelfs als ik die rozen en leliën in mijn eigen handen had, zouden ze mij niet met zulk een zoete geur kunnen doordringen. Ik verklaar u, ik ben er zo door verkwikt, dat ik mij plotseling geheel veranderd voel".

Valerianus zei tot hem: "Wij dragen kransen van bloemen in lentebloei; sommige van heerlijke kleuren, andere wit als sneeuw. Maar uw ogen vermogen ze niet te zien. Zo goed als ge echter, doordat ik er God om verzocht, de geur ervan heb geroken, zo zult ge ze ook kunnen zien, als ge ons geloof deelt." Tiburtius zei: "Hoor ik dit in de droom, of zegt ge de waarheid, Valerianus?" Valerianus antwoordde: "Tot nu toe zijn wij aldaar in een droomtoestand geweest, maar van nu af leven wij in de waarheid." En Tiburtius weer: "Hoe weet u dit?" "Een engel des Heren heeft het mij geleerd" sprak Valerianus "die ook gij zult kunnen zien, wanneer ge gereinigd zult zijn en alle heidense goden hebt afgezworen".

Dit wonder, dat zich met de kransen van rozen voordeed, bevestigt Ambrosius in de pefatie met deze woorden: "De heilige Cecilia was zo door de Hemel begenadigd, dat zij de palm van het martelaarschap verwierf; de wereld en het huwelijk verfoeide zij. Hiervan legt de door haar teweeggebrachte geloofsbelijdenis van haar echtgenoot Valerianus en van Tiburtius getuigenis af. Deze hebt gij, Heer, door de hand van een engel met welriekende bloemen bekranst. Mannen zijn door een maagd geleid tot heerlijkheid; de wereld heeft geleerd, welke de waarde is van een kuisheidgelofte". Aldus Ambrosius.

Daarop toonde Cecilia Tiburtius zonneklaar aan, dat alle godenbeelden gevoelloos zijn en stom, zodat Tiburtius uitriep: "Wie dit niet gelooft, is als een redeloos dier!". Toen kuste Cecilia hem op de borst en zei: "Thans verklaar ik, dat u broeder van mij bent; immers, zoals liefde tot God uw broeder tot mijn echtgenoot heeft gemaakt, zo zal de verachting voor de heidense goden u tot een broeder van mij maken. Ga dus met uw broeder mee, opdat gij gereinigd wordt en het gelaat van de engel vermoogt te aanschouwen". Tiburtius zei tot zijn broer: "Ik bid u, broer, zeg mij, naar wie u van plan bent mij te brengen".

Valerianus antwoordde: "Naar de bisschop Urbanus" Spreekt ge van dien Urbanus, hernam Tiburtius, die al zo vaak veroordeeld is en zich nog steeds in een schuilplaats ophoudt? Als die gevonden wordt, zal hij verbrand worden, en wij zullen met hem in de vlammen omkomen, en terwijl wij de Godheid zoeken, die in de hemelen verborgen is, zullen wij het slachtoffer worden van het vuur, dat op aarde woedt". Tot hem sprak Cecilia: "Als dit het enige leven was, zouden wij terecht vrezten het te verliezen. Er is echter een ander, beter leven, dat men nooit verliest, het leven, dat Gods Zoon ons heeft verkondigd. Alles namelijk, wat geschapen is, heeft de Zoon, die uit de Vader is gesproten, gegrondvest; en alles, wat gegrondvest is, is door de Geest, die uit de Vader voortkomt, bezielde. Deze Zoon Gods nu is in de wereld gekomen en heeft ons door woorden en wonderen aangetoond, dat er nog een ander leven is". Tiburtius sprak tot haar: "Gij beweert met stelligheid, dat er een God is; hoe kunt ge dan nu verzekeren, dat er drie zijn?" Cecilia antwoordde: "Zoals in de ene wijsheid van de mens drie elementen zijn, namelijk vernuft, geheugen en verstand, zo kunnen ook in het ene Wezen van de Godheid drie personen zijn".

Daarop begon zij hem over de komst van Gods Zoon en Zijn lijden te prediken, en toonde aan, hoe dat lijden in tal van opzichten diepe zin had. Want, zo sprak zij, daar is Gods Zoon geboeid, opdat het menselijk geslacht van de boeien der zonden bevrijd werd. De Gezegende werd vervloekt, opdat de mens van de bespottung der duivelen werd bevrijd. Hij kreeg een doornenkroon op het hoofd, om het doodvonnis van ons hoofd af te wenden. Hij nam bittere gal tot zich om de mens zoete lavenis te geven. Hij werd ontkleed om de naaktheid van onze eerste ouders te bedekken; aan het hout gehangen om de zonde weg te nemen, die aan het hout werd begaan".

Toen zei Tiburtius tot zijn broeder: "Ontferm u over mij en leid mij tot de man Gods, opdat ik gereinigd worde!" En toen hij daarheen gebracht en gereinigd was, aanschouwde hij in het vervolg vaak de engelen Gods en verkreeg dadelijk alles, wat hij verlangde.

Valerianus en Tiburtius nu gaven ijverig aalmoezen en zorgden voor de begrafenis van de lichamen van de Heiligen, die door de prefect Almachius gedood werden. Deswege liet Almachius hen voor zich roepen en vroeg hun, waarom zij mensen begroeven, die voor hun misdaden veroordeeld waren. Tiburtius gaf ten antwoord: "Och, mochten wij de dienaren zijn van hen, die gij veroordeelden noemt! Zij hebben versmaad, wat schijnt te zijn, maar niet is, en gevonden, wat niet schijnt te zijn, maar is". Wat is dat dan, vroeg de prefect. Tiburtius antwoordde "Wat schijnt te zijn, maar niet is, is alles, wat in deze wereld is, en dat de mens tot niet-zijn leidt. Wat echter niet schijnt te zijn, maar is, is het leven der rechtvaardigen en de straf der bozen".

Daarop voegde de prefect hem toe: "Ik geloof, dat ge in waanzin spreekt". Vervolgens liet hij Valerianus voor zich komen en zei tot hem: "Aangezien uw broeder niet wel bij zijn hoofd is, zult gij tenminste wel een verstandig antwoord kunnen geven. Het is toch zonneklaar, dat gij lieden schromelijk dwaalt, daar gij elke vreugde versmaadt, en al wat aan vreugde vijandig is, nastreeft".



HET ALTA ARA IS VERSIERD MET RELIËFS:



HET LAATSTE AVONDMAAL



DE BRUILOFT TE KANA

Toen zei Valerianus, dat hij in het koude jaargetijde wel mensen had gezien, die in lediggang hun tijd met schertsen doorbrachten en de arbeidzame landbouwers uitlachten. Maar, zo ging hij voort, wanneer dan in de zomertijd de heerlijke vruchten van de arbeid waren gekomen, dan verheugden zij zich, die voor dwaas gehouden waren, maar de spotters, die tevoren wijzer hadden geleken dan zij, weeklaagden.

Zo is het ook met ons: nu verdragen wij weliswaar schande en lijden, maar in de toekomst zullen wij eer en eeuwig loon ontvangen. U echter hebt nu voorbijgaande vreugde, maar in de toekomst zult u eeuwige droefheid vinden”.

De prefect sprak: “Zullen wij, onoverwinnelijke heersers, dus eeuwige droefheid hebben, en u, armzalige mensen, in eeuwigdurende vreugde verkeren?” Valerianus antwoordde: “Zwakke stervelingen bent u, geen heersers! In deze tijdelijke wereld bent u gij geboren; weldra zult ge sterven en God rekenschap moeten afleggen, meer dan ieder ander!”

Toen zei de prefect: “Waartoe nog langer nutteloos woorden te verspillen? Breng plengoffers aan de goden en gij kunt ongedeerd gaan”. De Heiligen antwoorden: “Wij brengen de waren God dagelijks ons offer”

Hoe is zijn naam? vroeg de prefect. Valerianus sprak:”Al vliegt gij op vleugelen, gij zult Zijn naam niet kunnen vinden”. De prefect wederom: “De naam van uw God is dus niet Jupiter?” Valerianus zei: “Dat is de naam van een moordenaar en maagdenschener”. De prefect hernam: “Dwaalt dus de gehele wereld en kent gij met uw broeder alleen de ware God?”. Valerianus gaf ten antwoord: “Wij zijn niet de enigen, maar een ontelbare menigte heeft deze heilige leer aanvaard”.

Daarop werden de Heiligen onder bewaking gesteld van (een zekere) Maximus.

Deze sprak tot hen: “O gij die in purperpen bloei uwer jeugd staat en door innige broederliefde aan elkaar zijn verbonden, hoe is het mogelijk, dat gij u naar de dood spoedt als tot een feestmaal?”

Valerianus antwoordde: “Als gij belooft te zullen geloven, zult u de heerlijkheid onzer zielen na onze dood aanschouwen.” Waarop Maximus uitriep: “Wanneer geschiedt, wat u zegt, dan mag het vuur van de bliksem mij verteren, als ik niet die God alleen zal belijden, die u aanbidt”.

Deze Maximus en zijn gehele familie en ook alle beulen hebben aldus het geloof aanvaard en uit de handen van Urbanus, die daartoe heimelijk tot hen kwam, de doop ontvangen.

Toen het gloren van de morgenstond een einde maakte aan de duisternis der nacht, riep Cecilia uit: “Welaan, strijders van Christus, werp van u de werken van de duisternis en omgordt u met de wapenen van het licht”. Bij de vierde mijlsteen van de stad af zijn de Heiligen daarop naar het beeld van Jupiter gebracht, en toen zij niet wilden offeren, tezamen onthoofd.

Toen verzekerde Maximus onder ede, dat hij in de ure van hun marteldood stralende engelen had gezien; en dat hij de zielen van de martelaren had aanschouwd, als maagden, die uit het bruidsvertrek treden; en hoe de engelen deze in hun schoot ten hemel droegen.

Toen Almichius nu hoorde, dat Maximus Christen was geworden, liet hij hem zo lang met een gesel met loden kogels slaan, totdat hij de geest gaf. En de heilige Cecilia begroef zijn lichaam bij Valerianus en Tiburtius.

Daarop begon Almichius een onderzoek in te stellen naar de bezittingen van beiden en liet Cecilia, als echtgenote van Valerianus, voor zich verschijnen. Hij gelastte haar aan de heidense goden te offeren; anders zou zij haar doodvonnis vernemen. Nu drongen de gerechtsdienaren erop aan, dat zij dit zou doen en jammerden luide, dat zulk een schone en edele vrouw zich vrijwillig prijs gaf aan de dood.

Maar zij sprak ten hen: “Goede jongelingen, dit is geen verlies van mijn jong leven, maar een ruil; het is leem geven en goud ontvangen; een woning van geringe waarde prijsgeven en een kostbare krijgen; een smal hoekje grond afstaan voor een ruik en licht terrein. Als u iemand voor kopergeld gouden munten gaf, zou u er niet ijlings heen spoeden? Welnu, God zal, wat Hij enkelvoudig ontvangt, honderdvoudig terug geven. Gelooft gij niet, wat ik u zeg?”

En zij antwoordden: “Wij geloven, dat Christus de ware God is, daar Hij zulk een dienares bezit, als u bent”. Daarop werd de bisschop Urbanus geroepen, en meer dan vierhonderd mensen ontvingen van hem de doop. Vervolgens liet Almichius de heilige Cecilia voor zich verschijnen en zei: Hoe is uw staat?

Zij antwoordde: “Ik ben vrijgeboren en van edel bloed” Almichius zei: “Ik vraag u naar uw godsdienst”. Cecilia gaf ten antwoord: “Gij begint al dwaas, want de vraag, die gij doet, laat twee antwoorden toe”. Almichius weer: “Waal haalt ge de driestheid tot zulk een antwoord vandaan?” En zij: “Uw macht is als een opgeblazen zak; als men er een naald inprikt, verdwijnt terstond zijn gehele hardheid, en al wat stijf aan hem scheen, wordt slap”. Almichius zei: “Met beledigingen bent u begonnen en met beledigingen gaat u ook voort”. Cecilia antwoordde: “Belediging mag slechts heten, wat men iemand in strijd met de waarheid toevoegt.



HET PRIESTERKOOR MET ST.URBANUSRAAM

Toon dus aan, dat ik u beledigd heb door onware dingen te zeggen, of erken, dat u uzelf eraan schuldig maakt mij te belasteren. Wij echter, die Gods heilige naam kennen, kunnen Hem onmogelijk verloochenen, want het is beter zalig te sterven dan onzalig te leven”.

Almachius hernam: Waarom spreekt gij zo hooghartig? Cecilia antwoordde: Het is geen hooghartigheid, maar standvastigheid. Ongelukkige, riep Almachius uit, weet je niet, dat mij de macht is verleend om het leven of de dood te geven? En zij: Nu heb ik het bewijs, dat gij in strijd met de algemene erkende waarheid gelogen hebt. Immers, gij kunt wel levenden het leven ontnemen, maar doden het leven geven kunt gij niet, gij bent dus een dienaar in dienst van de dood, maar niet van het leven.

Almachius zei: “Laat nu uw onverstand varen en offer aan de goden”. En Cecilia tot hem: “Ik weet niet, waar gij uw ogen hebt verloren, want, die gij goden noemt, zijn stenen; dat zien wij allen. Steek uw hand toch uit, en gij zult door aanraking gewaar worden, wat gij met uw ogen niet vermoogt te zien”.

Toen ontstak Almachius in woede en beval haar naar haar huis te brengen, waar hij haar een gehele dag en nacht in een kokend bad liet verbranden. Maar zij vertoefde daarin als op een koele plaats en werd zo weinig warmte gewaar, dat zij zelfs in het minst niet zweette.

Toen Almachius dat vernam, beval hij haar in het bad zelf te onthoofden. De beul bracht haar drie slagen in de nek toe, maar kon haar het hoofd niet afslaan, en daar er een voorschrift was, dat iemand, die onthoofd moest worden, niet meer dan drie slagen mocht ontvangen, liet de wreedaard haar halfdood liggen. Zij leefde nog drie dagen en gaf al wat zij bezat aan de armen, en beval allen, die zij tot het geloof had bekeerd, in de hoede van bisschop Urbanus aan, tot hem zeggende: “Ik heb God om een uitstel van drie dagen gesmeekt, heilige vader, om deze aan u toe te vertrouwen en u te verzoeken dit huis tot een kerk te wijden”.

De heilige Urbanus begroef haar lichaam bij de bisschoppen en wijdde haar huis tot een kerk, zoals zij verzocht had. Zij stierf de marteldood omstreeks het jaar des Heren 225, ten tijde van keizer Alexander. Op een andere plaats echter leest men, dat zij stierf ten tijde van Marcus Aurelius, die regeerde omstreeks het jaar des Heren 220.

Urbanus regeerde van 222 tot 230, toen werd hij door Almachius gevangen genomen, wreed met loden kolven geslagen en onthoofd. Zijn lijk werd voor de gieren geworpen, maar een vrome katholieke vrouw, Marmenia, wist er zich, met haar dochter Lucinia, meester van te maken.

In het jaar 818 werd het lichaam overgebracht naar de kerk van St. Praxedis, waar het nu nog rust, ofschoon andere gegevens wijzen op de kerk van St. Cecilia.

In 966 bracht bisschop Balderik van Utrecht de relieken van Urbanus en van Pontianus van Spoleto over uit Italië, maar veel verering heeft Urbanus niet ons land niet gekend. Alleen het Amstelland houdt zijn naam in ere.

Er wordt wel eens beweerd dat de heren van Amstelland in hun strijd tegen de graaf van Holland steun zochten bij St. Urbanus, en dat zij daarom in Ouderkerk aan de Amstel een kerk ter ere van Urbanus stichtte, maar dat moet naar het rijk der fabelen verwezen worden. Hoogstwaarschijnlijk had Ouderkerk een (aanrakings?)relikwie uit Utrecht van deze Urbanus in haar bezit, en zoals gebruikelijk zijn dan ook al de kerken-kapellen die vanuit de Moederkerk zijn gesticht ook aan Urbanus gewijd.

De Heren van Amstel wijdde meestal hun 14^e eeuwse kerken aan Sint Nicolaas, zoals de Oude Kerk in Amsterdam, IJsselstein, Benschop en anderen.

Amsterdam heeft uiteraard ook een afbeelding van Urbanus en wel boven de toegang van het Wijnkopersgildehuis in de Koestraat nr 10.

In een gebroken fronton, in een cartouche vinden wij onze Urbanus, hier als patroon van de wijngaardeniers, want hij bevindt zich temidden van een wijngaard.

Dit beeld werd door Pieter de Keyser in 1633 gebeiteld en hij kreeg daar 260.00 gulden voor. Oorspronkelijk, al voor 1472, hadden de wijnkopers zich verenigd in het Romeinengilde.

Dit gilde had een altaar in de Nieuwe Kerk en vanaf 1536 werden naast de wijnkopers, ook de tappers in het Romeinengilde opgenomen.

Op 30 januari 1621 werd een zogenaamde confrérie van wijnkopers opgericht, die een enkel maal als gilde werd aangeduid, en deze namen Urbanus, de bisschop van Langres en Autun, en dus niet Paus Urbanus tot patroon(heilige).



LAURENTIUS



URBANUS



BLASIUS



WILLIBORDUS

CHRISTUS AAN HET KRUIS

De figuur van de gekruisigde Christus staat centraal en eist alle aandacht op. Verder worden slechts Maria en Johannes afgebeeld, links en rechts staande, uiting gevend aan hun verdriet met ingehouden gebaren.

Aan de voet van het kruis is een kleine grotachtige ruimte met een schedel erin. Golgotha, de plaats van de kruisiging, buiten de muren van Jeruzalem, betekent "de schedelplaats".

Volgens de traditie werd Adam begraven op de plaats waar later Christus gekruisigd werd. De theologische uitleg hiervan is dat Christus de nieuwe Adam is die door zijn dood op de boom van het kruis ons gered heeft van de zonde die Adam en Eva begaan hebben onder de boom van kennis in Eden. De steen die de schedel van Adam omringt, is gespleten, want, zo vertelt het Evangelie ons, op het ogenblik dat Christus stierf was er een aardbeving.

BLASIUS overleden rond 316

Een Armeense heilige bisschop van Sebaste, onderging de marteldood onder Diocletianus in 316 onder bevel van Agricolaus, gouverneur van Cappadocië. Gedurende de vervolging van Licinius.

De beulen bonden hem aan een boom of paal en verscheurden zijn lichaam met ijzeren kammen. De mijter en bisschopsstaf met sudarium wijzen op zijn bisschoppelijke waardigheid; de ijzeren kaardenkam refereert naar zijn martelaarsschap en tevens naar zijn patroonschap. Door de analogie van het instrument van zijn passie met de ijzeren kam van de wolkaarders werd Blasius patroon van de wolarbeiders en wolhandelaars.

Blasius wordt ook veel met een kaars afgebeeld.

WILLIBRORDUS 658 – 739

Hier afgebeeld met een wijnvat achter hem en een bron die aan zijn voeten ontspringt, verder heeft hij geen bisschopsstaf maar een kruisstaf, het symbool van een zendeling.

Willibrord kwam in 690 vanuit Engeland en Ierland naar de Lage Landen om met veel vuur het evangelie te verkondigen. Vooral op Walcheren, Utrecht en Luxemburg heeft Willibrord zijn sporen nagelaten.

Volgens de legende dreef zijn schip naar het eiland Wulpen (voor de kust van Cadzand), vanwaar hij met twaalf metgezellen op de Westkaap van het eiland Walcheren voet aan wal zette. Hij bezocht daar een oud heidens heiligdom en vernielde daar een afgodsbeeld, wat hij met een klap van de tempelwachter moest bekopen. Het kan best de cultus van (onder andere) Nehallenia bij Domburg zijn geweest. Uit de latere Middeleeuwen zijn ons legenden overgeleverd van de wonderen van Willibrord en daarom heeft Willibrord enkele herinneringen aan die wonderen als attribuut.

De Zeeuwen meenden later dat het aan de missionaris te danken was dat hun land door de duinen tegen de zee beschermd was. De heilige zou met zijn staf een voor in het zand hebben getrokken, alwaar spontaan een duinenrij oprees. Ook in Zoutelande, wat door gebrek aan drinkwater een kwijnend bestaan leidde, zou Willibrord naar verluidt een waar mirakel hebben verricht. Hij tekende een kruis in de aarde en terstond welde er zoet water op. Er staat nog steeds een put, weliswaar op een andere plek, die hieraan herinnert. Bij Vlissingen gaf hij twaalf bedelaars uit zijn fles te drinken. Elke bedelaar dronk er gulzig uit, maar wonderbaarlijk genoeg bleef de fles vol. Sindsdien heet die plaats Flessinge = Vlissingen.

Verder zien wij Willibrord met een wijnvat afgebeeld: Toen Willibrord de kelders van zijn, door hem in Echternach gestichte abdij controleerde bemerkte hij dat een wijnvat leeg was. Hij stak zijn stok in het vat en er was genoeg voor het hele jaar. (Dit verhaal vertelt men ook over het klooster in Susteren), en uiteraard heeft hij de Domtoren in zijn hand, daar hij de (her-)stichter van het Utrechtse bisdom was.

Jean Hubert van Tongeren

Kerkwerken

Het interieur van de kerk hoort er schoon en netjes uit te zien. Dat spreekt vanzelf.

Vlijtige parochianen hebben daartoe bij gedragen. Allemaal vrijwilligerswerk.

Zowel Bep Kolk als mevrouw Pol herinneren zich dat maar al te goed. Beide dames benadrukken hoe gezellig het was en mevrouw Pol is na een onderbreking en ondanks haar gevorderde leeftijd weer actief. Ze miste het kerkwerken.

Bep Kolk weet het nog uit de tijd van pastoor Röben(jaren dertig en veertig van de vorige eeuw). Het kerkwerken gebeurde in ploegen van vier, zodat elke ploeg maar eens in de maand aan de beurt was. Bovendien had elke ploeg een taak, bij voorbeeld schrobben, boenen, dweilen, koper poetsen, etcetera, precies volgens rooster. Dat rooster werd samengesteld door de zuster van Bep, Catrien, die tevens oplette wat er allemaal gebeurd was en nog gedaan moest worden. Een ploeg bestond uit zo'n 4 personen. Aangezien de vrouwen toen niet massaal buiten de deur werkten, kon er overdag afgesproken worden. Het kostte niet zoveel moeite de mensen bij elkaar te krijgen. Mede omdat het schoonmaken van bij voorbeeld het altaar iets heel anders is dan het gebruikelijke huishoudelijke werk. Na alle inspanning tracteerde pastoor Röben op een glaasje limonade.

Met de grote schoonmaak ging de kerk een week dicht. Schilder Van Dijk kwam ragen. Hij was gewend hoog op de ladder de spinraggen te verwijderen. Dat was op maandag. Dinsdagmorgen stond er zo'n 10 à 15 man aangetreden. Ze werkten vanaf het altaar op het priesterkoor. Als het daar klaar was, werden door sterke mannen de voorste banken op het priesterkoor gezet. De tegels onder de kruiswegstatie werden gesopt en met schoon water afgenomen, daarna met een wollen lap opgewreven. De banken werden op vrijdag onder handen genomen, tot ze ervan glommen. Alleen tijdens de grote schoonmaak zorgden bakkerij "De Hoop" en bakker Wolffenbuttel voor koekjes bij de koffie.

Als de grote schoonmaak ten einde was, kregen de medewerkers van het kerkwerken een broodmaaltijd en zongen ze onder andere het Urbanuslied. De zelatrices(degenen, die de kerkblaadjes rondbrachten) waren er dan ook bij. Deze bijeenkomst vond plaats in de pastorie en de schuifdeuren werden voor de gelegenheid geopend.

Mevrouw Pol vertelt over haar ervaringen, als zij eens per maand haar beurt deed. Dat was vanaf midden jaren vijftig en sluit mooi aan.

De banken gingen naar achteren en met bezems en stoffers(nu de stofzuiger) werd de vloer onder handen genomen. Meestal trokken ze zelf de zware banken naar achteren, maar kapelaan Brandsen deed dat alvast als hij wist, dat er gewerkt werd. Natuurlijk werd dat zeer gewaardeerd. De paden tussen de banken moesten goed gedweild worden.

In tegenstelling tot vroeger werd er in de avonduren gewerkt, te beginnen vanaf zeven uur tot negen uur, half tien. Ook in haar tijd was er grote schoonmaak. Als de banken naar achteren geklapt waren, strooiden ze een groenachtig spul op de grond om het stuiven van stof tegen te gaan. Het kwam wel voor, net als in de tijd van Bep, dat er bij het vegen geld gevonden werd. Dat was tijdens de collecte gevallen. De dames kerkwerksters raaptten het op en deden het alsnog in het offerblok. De heren kerkwerkers reinigden de ramen, de wanden en het bovenste gedeelte. Met een plumeau en kwastjes werden de kleine hoekjes en nerfjes van de preekstoel onder handen genomen, net zoals de beelden.

Tussendoor gingen de dames wel eens even uitrusten. Lekker een kopje koffie en een sigaretje. Dat mocht niet in de pastorie. Dan maar in de kerk, besloot pastoor Bollinger. Ze zaten dan vooraan op het priesterkoor of in de zijbeuk. Pastoor Laan vond het beter als de pauzerende dames in de sacristie zaten. Pastoor Van der Meulen, de voorganger van pastoor

Laan, inviteerde de dames in de pastorie. Er stond koffie klaar met koekjes en soms een wijntje toe. Roken mocht uitsluitend in het kleine kamertje.

Er werd heel wat afgelachen. Zo oefende het koor op een avond tijdens de schoonmaak. De dames waren juist met hun koffie en sigaretje gaan zitten, toen ze van de koorleden opmerkingen hoorden in de trant van: "nou, die zitten ook meer dan dat ze hun handen laten wapperen". Mevrouw Pol spoorde haar collega's aan zeker nog een extra "bakkie te doen".

Op een keer waren ze het celebratie-altaar(ontstaan naar aanleiding van de liturgische hervormingen van het Tweede Vaticaans Concilie), midden op het priesterkoor aan het schoonmaken. Daaronder, zo opperde iemand, zat toch een relikwie. Nieuwsgierig geworden, wilden ze gaan kijken. Het kleed was er toch al af. Ze tilden de zware steen op, maar zagen niets. Bij het terugplaatsen viel de steen een beetje ongelukkig en ontstond een winkelhaak in het altaarblad. Heftig geschrokken wisten de dames even niet wat te doen.

Tot mevrouw Pol resoluut besloot het aan pastoor Bollinger((1960-1966) eerlijk te vertellen. Bedremmeld wachtten zij zijn reactie af. Hij vond het helemaal niet erg. Gelukkig maar. Hij was een fijne man, net als pastoor Figelet, die uit Zeeland kwam. Hij had de watersnoodramp van 1953 meegemaakt en was in Duivendrecht gekomen, om de confrontatie met dat verdriet aldaar niet meer te hoeven aangaan.

Mevrouw Pol verhaalt met plezier hoe meneer Eijk, nu bisschop van Groningen, tijdens het kerkwerken kwam oefenen op het orgel. Hij was zo aardig om eerst te vragen of de dames dat niet vervelend vonden. Helemaal niet, want het was juist prettig muziek bij 't werk te hebben en het klonk prachtig, die religieus-klassieke muziek.

Het is niet voor niets dat mevrouw Pol en velen met haar het kerkwerken als een belangrijke en vaak prettige taak zagen wat betreft de instandhouding van de kerk.





Bruidspaar Lakerveld - van Rijn komt aan bij de kerk
Tegenover de kerk de S.Joannesschool



De huwelijksboot MS Catharina, gelegen bij v.d. Velde in Ouderkerk a/d Amstel

Pro Deo

Arie Lakerveld werd op 25 augustus 1933 geboren in de Waver.

Het gezin woonde in Ouderkerk en toen zijn vader in 1944 hertrouwde kwam Arie achter de bakkerij van Wolfenbuttelt in Duivendrecht te wonen.

Arie trouwt met Truus van Rijn, een slagtersdochter uit Nes aan de Amstel, in de St. Urbanus te Duivendrecht op donderdag 2 augustus. Gelijk de volgende dag woonde en werkte het stel op het binnenvaartschip MS Catharina, een bijzonder huwelijksbootje.

5 jaar later kwam Arie in de wegebouw terecht. Daar maakte hij werkweken van 60 tot 70 uur. Met zijn gezin woonde hij in de Azaleastraat op nummer 27.

Toen hij een keer met rugklachten thuis lag kwam pastoor Laan op ziekenbezoek en er ontstond een band tussen die twee. Sinds die tijd heeft Lakerveld in en rond kerk en pastorie veel hand - en spandiensten verleend. Zelf zegt hij: ik was het “Jantje – van – alles”.

Het begon met het onderhoud van de tuin. Ook werd Lakerveld acoliet. *Acoliet* (komt uit het Grieks en betekent ‘volgen’). Het is een ander woord voor misdienaar. Vroeger was het de laatste kleine wijding van de priester in opleiding. Nu is een acoliet een in de kerk aangesteld persoon, die de priester helpt bij een viering. Hij, in veel parochies kan het ook een zij zijn, zorgt voor wierook, helpt bij het klaarmaken van het altaar voor de eucharistie, biedt wijn en water aan, haalt de ciborie, enz.

Later volgde hij Fons de Geijssel op als koster. Hij collecteerde en verzorgde de kaarsen. Ook was hij lid van het zangkoor en klokkenluider. De klokken zijn in de loop der jaren heel wat keren door Arie gesmeerd. Tijdens de ziekte van pastoor Laan - hij had bij een ongeluk zijn heup gebroken - sliep Arie op de pastorie om 's nachts in de buurt te zijn als dat nodig was.

Arie was lid van het Marialegioen, een nog steeds bestaande vereniging van katholieken in de parochie, die zich ten dienste stellen van de Kerk met als doel heiliging van de leden door gebed en actieve medewerking om het Rijk van Christus uit te breiden in de geest van Maria. De actieve leden komen met regelmaat samen om te bidden en zich te verdiepen in het evangelie. Zij nemen een groot aantal parochiale activiteiten ter harte. De biddende leden ondersteunen het werk van de actieve leden door hun dagelijks gebed, het rozenhoedje. Zij nemen deel aan bedevaarten naar o.a. Lourdes en Kevelaer.

Arie reed pastoor Laan met zijn auto, bijvoorbeeld als de pastoor naar het AMC moest om de mensen te bedienen, het H.Oliesel, de Laatste Sacramenten toe te dienen. Nu rijdt Arie mevrouw Verwer, beter bekend als juffrouw Riet, de huishoudster van pastoor Laan, wekelijks naar de Diepenbroekstraat, naar de Kapel van Maria van Alle Volkeren in Amsterdam.

Met zijn alpinopet is Arie Lakerveld goed bekend bij de parochianen en in Duivendrecht.

PAVLVS VI PONTIFEX MAXIMUS
Avgvstæ crvcis insigne

PRO ECCLESIA ET PONTIFICE

EXIMIAM PONENTIBVS OPERAM PRÆCIPVE CONSTTVTVM

D.No *JOANNI P A KOLK*

DECERNE AC DILARGIRI DIGNATVS EST EIDEM PARITER FACVLTATEM

FACIENS SESE HOC ORNAMENTO DECORANDI

Ex ædibvs vaticanis, DIE XI JUNII MCMLXXVII

Vertaling: Paus Paulus de Zesde heeft het zich verwaardigd om aan de heer Johannes P A Kolk toe te kennen en met plezier uit te reiken deze oorkonde van het verheven kruis "Voor de Kerk en de Paus", vooral uitgereikt aan wie zich buitengewone moeite getroosten waarbij hij voor dezelfde op gelijke wijze de gelegenheid heeft gemaakt zich te sieren met dit ornament (medaille, *red.*) vanuit het Vaticaanse Godshuis, 11 juni 1977



DE ZEGEN VAN DR.EIJK 1985

VAN LINKS NAAR RECHTS: DE KERKMEESTERS VAN DRIEL, BIESHAAR EN NJO EN PASTOOR LAAN

Zo grootVADER, zo kleinZOON

Op 11 juni 1967 schrijft pastoor van der Meulen in het kerkblad dat er iets bijzonders te melden valt:

Op de tweede zondag na Pasen, 19 april 1942, werd de heer J.Kolk officieel benoemd tot kerkmeester van onze parochie. Dat was in 1967 dus 25 jaar geleden. Zelf heeft de pastoor de heer Kolk nog maar een jaar meegemaakt, maar de indruk die hij heeft gekregen heeft bleek aardig overeen te stemmen met de informatie die hij over de andere 24 jaren heeft ingenomen: in de heer J.Kolk heeft onze parochie al deze jaren een goede kerkmeester gehad - en heeft ze gelukkig nog - die met veel toewijding en een gezond en bezonnen oordeel de belangen van onze gemeenschap heeft behartigd. Hier mag ik wel bijzonder vermelden de zorg die hij steeds op zich genomen heeft voor de kerkschappen (echte schappen op vier pootjes, hoor, iets anders wil de pastoor niet suggereren, wie is is nu nog zo ouderwets?). Maar al deze schappen hebben in al die jaren heel wat verlichting gebracht voor de financiën van onze parochie. Heel veel jaren was het batig saldo zo om en nabij de f 2000,-. Dat heeft ook heel wat zorgen en tijd van de heer Kolk gevraagd. Zie ook nr. 4 deel I, 1^e jaargang ODS blz.55.

In de vergaderingen waar hij nooit ontbrak, heeft de heer Kolk getoond een prettige collega te zijn, die naast eigen inbreng ook weet te luisteren en open te staan voor de ideeën van anderen en dat is niet alleen prettig, maar een heel voornaam iets overal waar samenwerking nodig is. Pastoor van der Meulen zegt heel hartelijk dank voor alles wat hij deed in het belang van de parochie in het kerkbestuur en het schoolbestuur en hij spreekt de wens uit dat de parochie de heer Kolk nog heel lang mag behouden.

In totaal is de heer Kolk **41 jaar** lang kerkmeester van de St. Urbanusparochie geweest, onder pastoor Röben, pastoor van der Kolk, pastoor Figelet, pastoor Bollinger, pastoor van der Meulen en pastoor Laan. De taak van de kerkmeester is, dat hij de kerkgebouwen in goede staat probeert te houden. En dat deed hij.

11 juni 1977 ontvangt de heer Kolk een pauselijke onderscheiding. Het bijbehorende certificaat hangt in de huiskamer van de boerderij "Mijn Genoegen" aan de Rijksstraatweg aan de muur.

Bijna een kwart eeuw later wordt door de bisschop van Haarlem opnieuw een Kolk benoemd als kerkmeester. Dhr P.J.J. Kolk wordt als penningmeester per 01-06-2001 voor een periode van vier jaar, tot en met 31-05-2005, aangesteld.

Pascal Kolk is de kleinzoon van Jan Kolk en hij behartigt de financiën van de parochie. Het is moeilijk om vrijwilligers te krijgen voor het RK Kerkbestuur. Het kerkbestuur, waarvan de pastoor de voorzitter is, regelt en bestuurt het parochiële vermogen.

Pastoor Laan vertrekt en even later moet kapelaan H.C. Versteeg ook vertrekken. Twee kerkmeesters blijven over van de vier, die er in 2001 nog waren.

Er blijft nu een klein bestuur over en een zware taak is voor de jonge Pascal Kolk weggelegd. Het 125-jarig bestaan van de kerk komt eraan en vanuit het bisdom wil men parochies gaan clusteren. Het aantal priesters is te klein om elke parochie een eigen priester te geven.

Kapelaan Coensen komt in juni 2004 naar de pastorie van Duivendrecht, die pas helemaal gemoderniseerd is. Samen met het kerkbestuur van twee kerkmeesters, en een groep vrijwilligers op de achtergrond, gaan zij een nieuw tijdperk in dat zal starten met de plechtigheden rond het 125-jarig bestaan van de Sint Urbanuskerk. Het welzijn van de gelovigen heeft altijd afgehangen van mensen die taken op zich nemen, als kerkmeester, kerkwerkster, koorlid, tuinman, begeleider kindercatechese, klokkenluider, misdienaar, organist, koster enz.enz.



VEEL VAN HET OUDE DUIVENDRECHT VERDWIJNT VOOR HET SPOOR, DE RINGWEGEN EN DE METRO MAAR...DE URBANUSKERK BLIJFT STAAN !



De relatie met de spoorwegen

Toen men druk bezig was met de bouw van de kerk van bouwpastoor Breuker, begin 1840, kreeg men last met de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (H.I.J.S.M.) over de aan te leggen rails. Pastoor Breuker kon voorkomen dat de rails niet door de kerk gelegd werden, maar er om heen.

Omdat de R.C. Kerk van den Heiligen Urbanus te Duivendrecht op een knooppunt van wegen ligt heeft zij haar hele geschiedenis lang te maken gehad met de dreigingen van de uitbreiding van die wegen.. De spoorwegwerken waren erg slecht voor de fundamenteën van kerk en pastorie. Door de jaren heen en vooral de laatste dertig jaar hebben de werkzaamheden aan metro en spoor de kerk veel onderhoud gekost. En veel uren onderhandelen.

Voordat de restauratie bij het eeuwfeest van de parochie kon beginnen heeft men de toestand van de gebouwen in 1973 en 1975 nauwkeurig opgenomen en het advies gekregen te wachten met de restauratie "tot de grond in rust was". Ten slotte werd het sein op groen gezet, maar toen was de strenge winter van 1978 spelbreker. Daarna kon men aan de slag. Het geheel werd van binnen en buiten opgeknapt. De ramen werden vernieuwd, hersteld en verbeterd. In 1978/1979 werden ook de pastoriemuren, die nog gedeeltelijk bestaan uit de muren van de oude kerk, opgeknapt. In 1974, bij de aanleg van de metro kreeg de kerk meer geld voor geluidshinder dan voor de verkoop van grond voor 10 gulden per vierkante meter. Vanaf 1969 was er fors onderhandeld.

In de tachtiger jaren komt de Urbanuskerk in de vuurlinie van een nieuw spoorwegtraject te liggen. Met de doortrekking van de spoorlijn van Diemen naar Amsterdam RAI dreigt er een einde te komen aan het ongeschonden uiterlijk van het de ruim honderd jaar oude kerk. Het gebouw ligt vlak naast de plek waar een spoorlijn en een kruisstation komen. Gevreesd wordt dat de kerk de bodemtrillingen als gevolg van de langs denderende treinen niet zonder (kleer -)scheuren zal overleven. De geplande lijn lag eerst pal naast de kerk (5 meter), later lag de lijn zo'n twintig meter van de pastoriezijde. Het laboratorium voor Grondmechanica te Delft concludeert dat bij het gebouw van grote historische waarde door een spoorlijn op 20 meter *inleiding tot lichte scheurvorming zal ontstaan*. Energieke pleitbezorgers zoals Gerard van der Maas en Jan van Driel hebben onder leiding van Pastoor Laan jarenlang met de NS onderhandeld. En met succes.

Pastoor Laan schrijft in januari 2003: In 1988 wilde de NS ons 3 miljoen gulden geven voor kerk en pastorie en de grond erbij. Dat hebben wij afgewezen; wij waren voor 6 miljoen verzekerd en zoiets krijg je nooit meer terug en je moet weer dure grond kopen. Omdat wij altijd soepel met de Spoorwegen hebben gehandeld en zij meer dan 31 jaar met dezelfde pastoor werkten, waren zij steeds bereid hun plannen bij te stellen. In 1974 liet de NS al plannen zien aan de pastoor voor 2011, de lijnen naar Schiphol. Ze zouden dwars door de pastorie gaan. De NS beloofde andere lijnen aan te leggen en zij hielden woord en hielden rekening met onze wensen.

In mei 1993 waren de lijnen er en werd het kruisingsstation door H.M.Koningin Beatrix geopend. Mariëtte van Driel mocht de koningin een boeketje aanbieden.

Veel later kwamen NS en kerkbestuur uit de problemen over dode bomen en scheuren.

Jan van Driel schrijft in oktober 2002 dat hij samen met wijlen Gerard van der Maas uren doorbracht bij de NS in Utrecht om met technici en projectleiders te praten over de aanpassingen. Het ging er op het laatst om het viaduct zo ver mogelijk naar het zuiden op te schuiven. Toen dat ook was bereikt ging het erom goede afspraken te maken over de bouw, meetrapporten enz. enz. In 2002 bedachten politie en NS dat de fietsenboxen wel konden worden verplaatst van onder het viaduct naar het kerkplein. Dat onzalige idee heeft het kerkbestuur in de kiem kunnen smoren: destijds zijn gemeente en kerk overeengekomen dat over en weer niets mocht worden veranderd aan de pleindelen zonder elkaars toestemming.

(WETENSW)AARDIGHEDEN

Bij de bouw van de kerk van 1840 moest kerkmeester Jan Vrolijk van af de Duivendrechtse Brug met paard en wagen stenen halen en andere dingen, die bij de bouw nodig waren.



Vervoer van de klokken door Petit & Fritsen uit Aarle – Rixtel.

De klokken die nu in de kerk hangen zijn uit 1948 en van dezelfde firma als de eerste klokken. Het archief van Petit & Fritsen: “wij hebben ook in 1948 twee stuks klokken aan de Sint Urbanus kerk te Duivendrecht geleverd met resp. de toon A1 van ca.542 kg en B1 van ca.339 kg. Het was in deze tijd gebruikelijk dat een andere firma de klokken deed installeren”.

Veel jongens en meisjes uit Duivendrecht, katholieken en niet-katholieken, hebben in hun jeugd in de klokkentoren gespeeld. Zij zaten tijdens de Mis of het Lof in de kerk op de achterste banken en slopen heimelijk, de een na de ander, weg. De kunst was om zo hoog mogelijk te klimmen, zonder gehoord te worden.

De preekstoel is uit de Régence.

Régence is overgangsstijl tussen het Lodewijk XIV en het Lodewijk XV tijdperk.

Er mist een duif aan het hemeltje. Tijdens pastoor Röben kwamen er ook missiepaters, Lathouers en Heining, preken. Eén was erg lang. Hij stootte steeds zijn hoofd. En zo verdween het duifje. De engeltjes die de preekstoel sieren werden als te wulps gezien, eigenlijk on - netjes. Een armpje was gebroken. Eens wilde een kerkmeester de preekstoel verkopen. Maar gelukkig is dat niet gebeurd. Pastoor Röben had in de kuip van de preekstoel een klepje aan laten brengen, dan kon hij gaan zitten.

Het Ceciliakoor zingt tijdens de Hoogmis op zondag 22 augustus - de viering van het 125-jarig jubileum – de Eerste Brabantse Mis in het Latijn. De componist is onbekend. Bij de koorleden en de dirigente is deze Mis zeer geliefd. De Mis heet Brabantse Mis omdat Lien Schelling de muziek van deze Mis indertijd van een vriendin uit Brabant kreeg.

De Sint Urbanuskerk werd ingewijd op 16 juli 1879, de dag van Onze Lieve Vrouw van de Berg Karmel. Van architect Asseler is bekend dat hij er voor koos om zijn kerken te laten consacreren op een Mariafeestdag en als het even kon in de zomer. Er was nog geen verwarming in de kerken.

De leerlingen van de Sint Joannesschool gingen iedere schooldag om kwart over acht nuchter naar de H. Mis in de tegenover de school gelegen Urbanuskerk. Je moest nuchter zijn om de H.Communie te mogen ontvangen. De nonnen waren ook in de kerk. Na de Mis gingen de kinderen snel naar huis om te ontbijten en dan naar school.

Processies zijn altijd een onderdeel van de katholieke liturgie geweest. In de middeleeuwen groeiden zij uit en bereikten zij een hoge frequentie.

Toen Amsterdam in 1578 overging naar de Reformatie, werden processies door het stadsbestuur verboden. Dit verbod werd opgenomen in de Grondwet, en gold eeuwenlang voor vrijwel het hele Nederlandse grondgebied boven de rivieren.

Pas in 1983 werd de Grondwet gewijzigd, en in 1989 werden openbare processies officieel bij de wet toegestaan. In 2002 werd in Utrecht sinds 1673 weer een Willibrordusprocessie gehouden. 13 juni 2004 was er in Amsterdam een Sacramentsprocessie, waarbij bisschop Punt het Allerheiligste droeg. Na de Plechtige Jubileumviering op zondag 22 augustus trekt een *Mariarocessie* onder de muzikale begeleiding van de harmonie Wilhelmina uit Volendam door Duivendrecht, van de kerk naar 't Reigersbosch. Om de wereldkerk zichtbaar te maken lopen de deelnemers mee in de kleding van het land van herkomst.

Bep Kolk herinnert zich hoe er vroeger tijdens de processies 7 kaarsendragers waren: 4 voor de kerkmeesters en 3 voor de armmeesters.

Naast de Sint Urbanuskerk aan de Rijksstraatweg liggen *twee monumentale boerderijen*. De Anthoniushoeve uit 1889 ligt pal naast de kerk. De katholieke familie kon zo achterom de kerk binnen gaan. De boerderij wordt nog steeds bewoond door boer Ferdinand van Schaick. Aan de kant van de kerk is bij de hoeve een roosvenster te zien. Het roosvenster lijkt op dat van de kerk. Het aanbrengen van een dergelijk venster was mode in die tijd. Deze boerderij is uitbundiger gedecoreerd dan de naastgelegen Sophia'shoeve uit 1883. De protestantse aard van de Sophia'shoeve is al direct aan de buitenkant te zien. De gespiegelde T - boerderijen, beide met een zomerhuis verschillen van elkaar. De Sophia'shoeve is soberder.



Foto: 1917 Voor de Sophia'shoeve

Vader Gerrit van Lubeck staat hand in hand met zijn oudste zoon Harm geb. 1913.

Moeder Alida van Lubeck - deVries heeft de tweede zoon Jan geb. 21 juni 1916 op de arm.

De persoon links is waarschijnlijk het dienstmeisje.

De *Sophia'shoeve* is in 2003 door de gemeente Ouder – Amstel verkocht aan de heer en mevrouw Wintershoven. De beide hoeves zijn Rijksmonumenten en de Sophia'shoeve wordt nu *gerestaureerd*. Het gebouw bevat in de toekomst een woonhuis met atelierruimte. Er wordt hard gewerkt om de hoeve zoveel mogelijk in de oude staat terug te brengen.

De Sint Urbanuskerk en de beide historische boerderijen vormen samen hét monumentale ensemble van Duivendrecht, een stukje te beschermen dorpsgezicht met een rijk verleden.

Bronnen:

J.C. van der Loos	Bijdragen tot de geschiedenis van het Bisdom Haarlem, 38,1916
Het Kerkarchief	van de R.K.Kerk en Parochie van de St. Urbanus Duivendrecht
Archief	Gemeentelijk Historisch Museum Ouder-Amstel Ladekast: Duivendrecht/kerken.
Archief	Gemeente Amsterdam.
Diverse gegevens	opgetekend door Pastoor J.J. Laan, Gerard van der Maas en Th. P. van Zijl.
Persoonlijke archieven van	Bep Kolk, Arie Lakerveld, de fam. Koskuba en mevr.Prins-v.Lubeck
Nederlands Architectuur Instituut Rotterdam	diverse artikelen uit de leeszaal.
WorldWideWeb	verschillende sites over religie en kerken van Asseler.
Informatie en adviezen	J.H.van Tongeren, voorzitter Heemkennis'Ons Amsterdam' A.A.G.Smit, gemeentearchivaris Wognum
Foto 's	Jean Hubert van Tongeren en Hans Quirijnen

Van Doop tot Dood

Museum Amstelkring, Ons' Lieve Heer op Solder, Oudezijds Voorburgwal 40

Tot 3 oktober 2004 is in Museum Ons' Lieve Heer op Solder de opmerkelijke tentoonstelling Van Doop tot Dood - Verhalen op Solder te zien, met als leidraad de zeven sacramenten: doop, vormsel, priesterschap, huwelijk, eucharistie, biecht en olie. Door het hele museum staan bijzondere voorwerpen die een relatie hebben met één van de sacramenten. Te zien zijn bijvoorbeeld een zilveren 18de-eeuwse godslamp, maar ook een set miniatuurvoorwerpen waarmee kinderen 'priestertje' speelden. Het is voor het eerst dat een Nederlands museum zo stilstaat bij dit onderwerp. Daarnaast stelt het museum alle bezoekers in staat om hun persoonlijke reacties, verhalen, herinneringen en anekdotes achter te laten in het museum. www.museumamstelkring.nl

Adresgegevens voor kopij, opmerkingen en adviezen:

Ans Quirijnen
Waddenland 41
1115 XD DUIVENDRECHT
telefoon: 020-6992574
e-mail: quico@planet.nl

Jo Blom
't Ven 2
1115 HB DUIVENDRECHT
telefoon: 020-6909023
Mobiel/vm: 06-22521536

U kunt zich abonneren op het kwartaalblad *Oud-Duivendrechtse Saecken*.

Losse nummers zijn verkrijgbaar tijdens de openingsuren bij de openbare bibliotheek in Duivendrecht en in Ouderkerk en in het Gemeentelijk Historisch Museum van Ouder-Amstel in Ouderkerk

Uw tegemoetkoming in de drukkosten van € 1,50 per blad is van harte welkom.

U kunt uw bijdrage afgeven aan de medewerkers van de bibliotheken in Duivendrecht of Ouderkerk, of in het museum. Uw bijdrage kan ook in de brievenbus bij een van de redactieleden, als u in de buurt bent.